

บทที่ 4

การกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดง: การเคลื่อนไหว ความคาดหวัง และความขัดแย้ง กรณีศึกษา หมู่บ้านนาใหญ่ จังหวัดอุดรธานี

ถึงแม้ว่าชาวบ้านนาใหญ่ส่วนใหญ่แทบไม่มีส่วนร่วมกับการสถาปนาหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ แต่ด้วยเป้าหมายของแนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดงที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองของชาวบ้านซึ่งมีความนิยมในตัวอดีตนายกทักษิณ ต่อต้านการรัฐประหาร และเรียกร้องประชาธิปไตยเต็มใบ ชาวบ้านนาใหญ่จึงไม่ต่อต้านหมู่บ้านเสื้อแดงที่ถูกสถาปนาขึ้นโดยแกนนำคนเสื้อแดงของหมู่บ้านนาใหญ่และกลุ่มคนเสื้อแดงอุดรธานี ยิ่งไปกว่านั้น การสถาปนาหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ขึ้นยังได้สอดคล้องกับแนวทางการเมืองของคนเสื้อแดงหมู่บ้านอื่นๆ ที่ต้องการพื้นที่แสดงออกทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดง ส่งผลให้หมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่กลายเป็นต้นแบบหมู่บ้านคนเสื้อแดงของประเทศไทย แกนนำคนเสื้อแดงของบ้านนาใหญ่กลายเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะหนึ่งในผู้บุกเบิกแนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดง แต่ทว่า กว่าสองปีหลังการสถาปนาหมู่บ้านนาใหญ่เป็นหมู่บ้านเสื้อแดงชาวบ้านนาใหญ่ยังคงไม่ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นหมู่บ้านเสื้อแดง กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงยังคงเกิดจากความต้องการและการสนับสนุนจากแกนนำของหมู่บ้านและเครือข่ายคนเสื้อแดงนอกหมู่บ้าน เช่นเดิม การยกระดับสถานะทางการเมืองของหมู่บ้านนาใหญ่ขึ้นเป็นต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงจึงไม่ใช่ปริมณฑลที่ชาวบ้านนาใหญ่สามารถใช้ดูดซับเอาทรัพยากรต่างๆ ได้มากนักเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่เอื้อให้แกนนำของหมู่บ้านที่สามารถสะสมอำนาจทางการเมืองทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทางอำนาจภายในหมู่บ้านอย่างรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้น อำนาจของแกนนำที่เพิ่มขึ้นยังได้ไปกีดกันทำร้ายชาวบ้านนาใหญ่โดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้ การกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่จึงไม่สอดคล้องกับการเมืองในชีวิตประจำของชาวบ้านนาใหญ่อีกต่อไป ความขัดแย้ง การเผชิญหน้า และการต่อสู้ทางอำนาจของชาวบ้านกับเครือข่ายแกนนำจึงก่อตัวขึ้นผ่านปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวัน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับสมดุลทางอำนาจให้ชาวบ้านสามารถกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจของแกนนำเพื่อให้ชาวบ้านได้มีอำนาจและมีส่วนร่วมในขบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรภายในหมู่บ้านนาใหญ่อีกครั้ง

4.1 บริบทหมู่บ้านนาใหญ่

หมู่บ้านนาใหญ่ จังหวัดอุดรธานี ได้รับการประกาศจากมหาดไทยให้เป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2521 ปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 326 คน คิดเป็น 77 ครัวเรือน มีประชากรส่วนน้อยของหมู่บ้านเท่านั้นที่ย้ายถิ่นไปทำงานในเขตเมืองใหญ่ ขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ทำมาหากินและมีรากฐานทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมอยู่ในหมู่บ้าน โดยภาคเกษตรของหมู่บ้านนาใหญ่นั้นเป็นภาคเกษตรเชิงพาณิชย์ที่มีความสัมพันธ์กับตลาดทุนนิยมอย่างเข้มข้นนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าในอดีตชาวบ้านจะทำนาปลูกข้าวเพื่อการบริโภค แต่ขณะเดียวกันพวกเขาก็ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทอื่นๆ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ต้นยูคาลิปตัส เพื่อส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลางและโรงงานที่ตั้งอยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านมากนัก นอกจากนี้ ชาวบ้านบางคนยังผันตัวเองจากการเป็นเกษตรกรไปเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชาวบ้าน เช่น รับซื้อไม้ยูคาลิปตัสแบบเหมาสวน เพื่อไปขายต่อยังโรงงาน แต่เมื่อพืชเศรษฐกิจชนิดเดิมอย่างอ้อย มันสำปะหลัง และต้นยูคาลิปตัส ซึ่งมีรอบการผลิตนานเป็นปี มีราคาต่ำลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในชีวิตประจำวันที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน พวกเขาจึงเปลี่ยนวิถีการผลิตไปสู่ระบบเกษตรกรรมที่มีรอบระยะเวลาการผลิตสั้นและมีแนวโน้มทางเศรษฐกิจสูงขึ้น เช่น การปลูกยางพารา และปลูกผักสวนครัวที่มีรอบการผลิตเพียง 1 เดือนในลักษณะเกษตรแบบพันธะสัญญา ทั้งนี้ ชาวบ้านไม่ได้คิดว่าตัวเองกำลังตกเป็นเหยื่อของกลไกตลาดแต่อย่างใด ตรงกันข้ามชาวบ้านนาใหญ่กลับมองว่า ความเสี่ยงเป็นธรรมชาติของการทำธุรกิจ และไม่ได้มองว่านายทุนที่จัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นนายทุนหน้าเลือดที่ขูดรีดกินส่วนต่างจากเกษตรกร แต่มองว่านายทุนเป็นเสมือนกลไกการพึ่งพาในระบบตลาดสมัยใหม่ที่ไม่แตกต่างอะไรจากการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อซื้อปุ๋ยมาทำนา เพราะถ้าไม่มีนายทุน ชาวบ้านก็ไม่มีโอกาสทางเศรษฐกิจ และถ้าปลูกพืชไม่ได้ผล หรือราคาในตลาดตกต่ำ เกษตรกรสามารถผ่อนผันการชำระหนี้ออกไปได้เหมือนกัน ยิ่งไปกว่านั้น เกษตรกรยังสามารถกู้ยืมเพิ่มได้โดยที่ยังไม่ใช้หนี้เก่าได้อีกด้วย ดังที่เกษตรกรที่ปลูกหอมคนหนึ่งได้บอกกับผู้วิจัยว่า

“ปลูกหอมปลูกผักมีความเสี่ยงมาก แต่เราเรียนรู้ว่าต้องจัดการ [ความเสี่ยง] อย่างไร บ้านเราปลูกหอมแค่ 3 ไร่ ที่เหลือปลูกข้าวเหมือนเดิม แต่ปลูกข้าวไม่พอกิน แล้วทุกวันนี้ ได้ขายปีละครั้งแล้วถามว่ากินอยู่ทุกวันจะเอามาจากไป ต้องยืมมากินเหมือนเดิม เสียดอกเหมือนกัน สูียืมมาลงทุนไม่ดีกว่าเหรอ มันเห็นโอกาสอยู่ ทุกวันนี้เราไม่ได้ทำมาหากิน แต่เราทำมาค้าขาย มันก็เสี่ยงหน่อยเป็นธรรมดา

[หัวเราะ] แล้วถามว่ามันต่างอะไรกับทำนาที่ต้องไปกู้เงิน ธกส. ปีนี้น้ำแล้ง ปีหน้าน้ำท่วม อีกปีน้ำดี มันเสี่ยงเหมือนกันหมด แล้วนายทุนเขาก็เข้าใจ ถ้าเราปลูกผักไม่ขึ้น ขายผักขาดทุน เขาไม่ได้มาบังคับว่าต้องใช้หนี้คืนทันที เขาให้เอาของมาลงใหม่ ถามว่าหนี้เพิ่มไหมมันก็เพิ่ม แล้วซื้อของเงินเข็นมันก็มีดอก เราไปฝากธนาคารก็อยากได้ดอก ใครจะเอาเงินไปนอนเล่นเฉยๆ”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม พ.ศ. 2555)

ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินและไม่ได้ไปทำงานในเมืองใหญ่ ก็ต้องผูกโยงตัวเองเข้ากับระบบตลาดทุนนิยมอย่างเข้มข้นเช่นกัน เพราะพวกเขาคือแรงงานเกษตรในหมู่บ้าน เช่น รับจ้างเก็บผักมัดผัก ล้างผัก ตัดไม้ เป็นต้น ซึ่งหมู่บ้านแห่งนี้มีการจ้างงานภาคเกษตรกรรมเกิดขึ้นแทบทุกวัน

ด้วยรากฐานทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับระบบตลาดทุนนิยมอย่างเข้มข้น ทำให้ชาวบ้านเข้าสู่กลไกต่อรองทางการเมืองเพื่อเรียกร้องราคาซื้อผลผลิตทางการเกษตรเป็นครั้งแรกในสมัยรัฐบาลทักษิณ เพราะตลอดระยะเวลานับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ราคาซื้อไม้ยูคาลิปตัสได้ตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง และช่วงต้นปี พ.ศ. 2546 ราคาซื้อไม้ได้ลดลงเหลือเพียง 500 บาทต่อตัน ยิ่งไปกว่านั้น โรงงานบางแห่งยังปฏิเสธการซื้อไม้ด้วย เกษตรกรบางรายตัดไม้มาแล้วแต่ไม่สามารถขายออกได้ให้ทำเกษตรกรต้องแบกรับภาระค่าเก็บรักษาไม้เพิ่มขึ้นอีก เดือนมีนาคมปี พ.ศ. 2546 ชาวบ้านได้รวมตัวกับเครือข่ายเกษตรกรไปปิดถนนประท้วง และมีนักการเมืองมารับเรื่องและรับปากจะนำปัญหาไปเสนอให้รัฐบาลแก้ไข หลังจากนั้นเป็นต้นมาราคาซื้อไม้ได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 1,000 บาทต่อตัน และบางช่วงของปี พ.ศ. 2547 ราคาซื้อยังได้เพิ่มขึ้นสูงสุดเป็น 1,500 บาทต่อตัน นอกจากนี้ ในช่วงเวลาเดียวกัน ชาวบ้านบางคนยังได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อขยายการลงทุนในภาคเกษตรกรรมจนสามารถสะสมทุนสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเก่าจนถึงปัจจุบัน และด้วยการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในการแก้ไขปัญหาราคาซื้อไม้ยูคาลิปตัส ผนวกกับนโยบายด้านการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล ส่งผลให้ชาวบ้านจากในอดีตที่ไม่เคยสนใจความเป็นไปทางการเมืองระดับชาติ เพราะไม่คาดว่าการเมืองจะมีผลโดยตรงต่อปากท้องตัวเอง ได้หันมาให้ความสนใจและมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับชาติมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น ชาวบ้านบางคนยังกลายเป็นหัวคะแนนและแกนนำคนเสื้อแดงระดับท้องถิ่นอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ได้ทำให้หมู่บ้านชนบทธรรมดาแห่งหนึ่ง กลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งแรกๆ ของประเทศไทย ทำให้แกนนำคนเสื้อแดงของหมู่บ้านได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสังกัดพรรคเพื่อไทย และทำให้บรรยากาศการเมืองภายในหมู่บ้านนา

ใหญ่ทั้งในรูปแบบการเมืองแบบเลือกตั้งและการเมืองในชีวิตประจำวันที่สัมพันธ์กับการจัดสรรทรัพยากรและการจัดวางความสัมพันธ์ทางอำนาจมีความเข้มข้นและมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง

4.2 ภูมิทัศน์ทางการเมืองก่อนการกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดง

บรรยากาศการเมืองสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทย อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของสังคมชนบท การเรียกร้องการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร การสนับสนุนที่หลากหลายจากนโยบายรัฐนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวบ้านนาใหญ่เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ด้วยนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่ถูกชาวบ้านประเมินว่าสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับพวกเขาได้ ผนวกกับผู้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของพรรคที่ลงพื้นที่หาเสียงเองถึงหมู่บ้านด้วยท่าทีที่เป็นกันเอง ได้ส่งผลให้ชาวบ้านมากกว่าครึ่งในหมู่บ้านลงคะแนนเสียงสนับสนุนพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งทั่วไปมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544

หลังจากที่พรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งเข้าไปบริหารประเทศ ชาวบ้านพบว่าได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจากนโยบายของรัฐบาลพรรคเพื่อไทย ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังจากได้รับการเลือกตั้งแล้ว ส.ส. และทีมงานของพรรคไทยรักไทยยังคงวางตัวเป็นกันเองกับชาวบ้าน ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับบุคลิกของ ส.ส. ในอดีต ที่ชาวบ้านแทบไม่เคยได้สัมผัสหรือขอความช่วยเหลือ หลังจากได้รับการเลือกตั้งแล้ว โดย ส.ส. พรรคเพื่อไทยหรือตัวแทนมักเดินทางมาร่วมงานเทศกาลและงานบุญสำคัญที่จัดขึ้นในหมู่บ้านด้วยตัวเอง นอกจากนี้ ยังให้การสนับสนุนในรูปแบบของน้ำดื่มและอุปกรณ์จัดงาน เช่น ยานพาหนะ เครื่องเสียง ติ้ะ เต็นท์ ฯลฯ ตามการร้องขอจากชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้บอกเล่าถึงพลวัตของบรรยากาศการเมืองภายในหมู่บ้านให้ฟังว่า

“ส.ส. สมัยก่อนชาวบ้านเข้าหาไม่ได้ ไปหาถึงบ้านไม่ได้เห็นหน้า แต่มาสมัยไทยรักไทย สมัยส.ส. สุรทิน ชัดเจน ชาวบ้านเข้าหาง่าย มีบุญมีงานเขามาเองเลย ถ้าชาวบ้านขอความช่วยเหลือเขาก็ไม่ปฏิเสธ แล้วถ้าชาวบ้านมีธุระไปหา ส.ส. ที่สำนักงานต้องได้เจอ เรียกว่าสมัยนี้ไปเลือกตั้ง เลือกพรรคได้นโยบาย เลือก ส.ส. ได้ ฟังพาอาศัย นับแต่ชาวบ้านฟังพาการเมืองได้ ก็ทำให้การเมืองในหมู่บ้านเปลี่ยนไปมาก การเมืองในหมู่บ้านมีสีสันมากขึ้น เพราะชาวบ้านเข้าใกล้การเมืองได้มากขึ้น ทุกวันนี้พอถึงวันเลือกตั้งไม่มีอีกแล้วว่าชาวบ้านจะไปนาไปไร่เหมือนสมัยก่อน บางคนไปทำงานกรุงเทพเขาก็กลับบ้าน ชาวบ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันทุกคนก็ว่าได้”

(สัมภาษณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555)

ด้วยรูปธรรมของนโยบายการเมืองและด้วยการตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้า อาทิ การแก้ไขราคาไม้ยูคาลิปตัสตกต่ำ ผนวกกับการเข้าถึงชาวบ้านของนักการเมืองระดับพื้นที่ เครือข่ายการเมืองของทักษิณจึงกลายเป็นขวัญใจและได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านมากยิ่งขึ้นในการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 และถึงแม้ในช่วงเวลาดังกล่าวทักษิณกำลังตกที่นั่งลำบากจากการเคลื่อนไหวต่อต้านอย่างหนักจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (กลุ่มคนเสื้อเหลือง) ที่โจมตีประเด็นการทุจริตคอร์รัปชันแต่ชาวบ้านนาใหญ่ส่วนใหญ่ยังคงมอบคะแนนเสียงให้พรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2549 ดังที่สามีภรรยาคนหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“นโยบายรัฐบาลทักษิณมีประโยชน์กับชาวบ้านมาก คนที่ไม่ใช่ชาวบ้านไม่มีทางเข้าใจได้เลยว่า ทำไมชาวบ้านสนับสนุนนายกทักษิณที่ถูกโจมตีอย่างหนักว่าโกง ว่าเป็นคนไม่ดี เพราะพวกเขาไม่เข้าใจชาวบ้าน ไม่เข้าใจว่า คำว่าไม่มีเงินของชาวบ้านเป็นแบบไหน คำว่าไม่มีเงินของชาวบ้านคือไม่มีเงินเลย ถ้าไม่ได้ทำนาคือไม่มีข้าวกิน ถ้าไม่ได้หาปลา ไม่ไปหาของป่า คือไม่มีกับข้าว แล้วจะหันไปพึ่งใครไม่ได้ ไปยืมใคร นายทุนเขาไม่ให้เพราะไม่มีเครดิต ไปยืมญาติพี่น้องก็เป็นขุมเดียวกัน [กลุ่มเดียวกัน] เป็นพวกไม่มีเงินเหมือนกัน แล้วนโยบายทักษิณอย่าง 30 บาท [รักษาทุกโรค] ทำให้ชาวบ้านได้ไปโรงพยาบาล ไม่ต้องกินยาปวดหาย ไม่ต้องกินยาทรมใจ กองทุนหมู่บ้านทำให้คนอย่างพวกเราลืมตาอ้าปากได้ กองทุนหมู่บ้านไม่ว่าคนรวยจะโจมตีว่ายังงี้ แต่สำหรับชาวบ้านที่ไปยืมธนาคารไม่ได้ กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนเดียวที่ชาวบ้านยืมเงินได้เป็นก้อน เพราะฉะนั้นไม่ว่าใครจะโจมตีนายกทักษิณอย่างไร ชาวบ้านจะเลือกทักษิณเหมือนเดิม เพราะรัฐบาลไหนเข้ามามันก็โกงหมด แต่จะหารัฐบาลที่โกงแล้วคิดถึงปากท้องชาวบ้านแบบนายกทักษิณมันไม่มี”

(สัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2555 สัมภาษณ์ครั้งที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2556)

การเคลื่อนไหวต่อต้านทักษิณของกลุ่มคนเสื้อเหลืองตลอดปี พ.ศ. 2548-2549 ได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก แต่ระหว่างปี พ.ศ. 2548 – ก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ที่เริ่มมีกิจกรรมไปมอบดอกไม้แสดงพลังสนับสนุนทักษิณ ชาวบ้านนาใหญ่ยังไม่ได้เข้าร่วมกับกิจกรรมดังกล่าว มีเพียงนายสมหวัง (นามสมมุติ) ผู้ใหญ่บ้าน และนางสมใจ (นามสมมุติ) ภรรยา ที่เริ่มติดตามสถานการณ์ร่วมกับเครือข่ายในอำเภอเมืองอุดรธานี

นายสมหวัง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและเป็นแกนนำคนเสื้อแดงระดับท้องถิ่น ด้านนางสมใจ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี สังกัดพรรคเพื่อไทย ทั้งสองคือสามีภรรยาที่ต่อสู้ทางการเมืองเคียงบ่าเคียงไหล่กับกลุ่มคนเสื้อแดงกันอย่าง ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องระบอบรัฐสภาที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน ภายหลัง เหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 เป้าหมายทางการเมืองของสอง สามีภรรยาคุ่นี้ได้ขยายออกไปสู่การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในการต่อสู้คดีให้กับลูกชายที่ถูก ดำเนินคดีในฐานความผิดที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงดังกล่าว หาใช่ต้องการ ผลตอบแทนทางการเมืองหรือตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่นางสมใจดำรงอยู่ใน ปัจจุบันแต่อย่างใด ซึ่งเป้าหมายนี้ยืนยันได้จากการที่นางสมใจ แม้ได้จะรับตำแหน่ง ส. อบจ. แล้ว ก็ยังคงเดินทางมายังหมุดคณะราษฎรเพื่อสนับสนุนการยื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่าด้วย เรื่อง นิรโทษกรรมและการขจัดความขัดแย้ง ร่วมกับเครือข่าย "หนึ่งหมื่นเพื่อปลดปล่อย" เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2556 โดยไม่สนใจกระแสของพรรคเพื่อไทย และ นปช. ส่วนกลางที่วางตัวนิ่งเฉยต่อกิจกรรมดังกล่าว

การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (เสื้อเหลือง) ซึ่งมีเป้าหมายขับไล่ รัฐบาลทักษิณ ที่ยึดเยื้อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และทวีความเข้มข้นเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในปี พ.ศ. 2549 ได้จุดประกายความสนใจต่อสถานการณ์การเมืองให้กับนายสมหวังและนางสมใจ ด้วยความกังวล ว่ารัฐบาลทักษิณอาจถูกโค่นล้มลง และอาจทำให้พวกเขาสูญเสียผลประโยชน์ที่เคยได้รับจาก นโยบายของพรรคไทยรักไทย ต้องกลับไปอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองเหมือนในอดีตที่ผ่านมา โดยตลอดการชุมนุมของคนเสื้อเหลือง สองสามีภรรยาคุ่นี้ได้ติดตามสถานการณ์การเมืองอย่าง ใกล้ชิดผ่านฟรีทีวี สถานีวิทยุท้องถิ่น และเดินทางไปชมการถ่ายทอดสถานการณ์ทางการเมืองผ่าน ดาวเทียมกับเครือข่ายการเมืองที่ตัวอำเภอเมืองอุดรธานีเป็นประจำเกือบทุกวัน

จนกระทั่งสถานการณ์เดินทางมาถึงจุดที่นายสมหวังคิดว่า "เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อทาง การเมือง" คือก่อนเกิดเหตุการณ์รัฐประหารเพียงหนึ่งสัปดาห์ เขาได้ติดตั้งจานดาวเทียมที่บ้านเพื่อ ติดตามสถานการณ์การเมืองอย่างใกล้ชิดมากขึ้น และทันทีที่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นายสมหวังและนางสมใจได้เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ที่ภายหลังยกระดับเป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี และเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางเข้าร่วมชุมนุมที่ สนามหลวง กรุงเทพฯ เป็นเวลาสามวันสองคืน การปราศรัยที่สนามหลวงของแกนนำ นปช. ทำให้ สองสามีภรรยาสามารถเชื่อมโยงและเข้าใจถึงความไม่ถูกต้องของการรัฐประหาร เห็นถึงความไม่

เป็นธรรมชาติที่ทัศนคติได้รับ โอกาสของประชาชนโดยเฉพาะคนรากหญ้าที่อาจสูญสิ้นไป และภายหลัง กลับจากการชุมนุม พวกเขาได้นำข้อมูลข่าวสารและบรรยากาศทางการเมืองจากพื้นที่ชุมนุมมา บอกเล่าให้ชาวบ้านที่ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายและผู้สนใจการเมืองได้รับฟัง หลังจากนั้นไม่นานมี ชาวบ้านประมาณ 15 คน หรือ 1 คันรถกระบะเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับพวกเขาทั้งสอง

นายสมหวังได้ประเมินถึงสาเหตุที่มีชาวบ้านจำนวนไม่มากเข้าร่วมเคลื่อนไหวกับ นปก. ในช่วงแรกว่ามีสาเหตุจากที่ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงช่องทางติดตามข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม นปก. ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากในขณะนั้น สื่อกระแสหลักไม่ให้ความสำคัญกับการรายงานเนื้อหา การเมืองของกลุ่ม นปก. ส่วนสถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดรของนายขวัญชัย ไพรพนา ก็ยังไม่มี บทบาทและอิทธิพลชัดเจน สื่อที่นำเสนอเนื้อหาการเมืองของ นปก. อย่างต่อเนื่องมีเพียงโทรทัศน์ ดาวเทียมช่อง People Channel หรือ PTV ซึ่งยังไม่ได้รับความนิยมจากชาวบ้าน แม้แต่นาย สมหวังซึ่งเข้าร่วมขบวนการคนเสื้อแดงยังติดตั้งจานดาวเทียมเพื่อรับสัญญาณช่อง PTV ก่อนเกิด เหตุการณ์รัฐประหารเพียง 4 วันเท่านั้น ที่สำคัญยังไม่มีโครงสร้างการระดมมวลชนจากหมู่บ้านเข้า ร่วมเคลื่อนไหวกองการเมืองร่วมกับเครือข่าย นปก. ส่วนกลาง เหมือนกรณีการเคลื่อนไหวของเสื้อแดง ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2553

จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2550 ได้เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญสองประการที่ส่งผลให้ชาวบ้านเข้าร่วม เคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น ประการแรกคือบทบาทของสื่อ โดยสถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดรของนายขวัญ ชัย ไพรพนาได้มีบทบาทชัดเจนในการรายงานสถานการณ์พร้อมทั้งปลุกระดมมวลชนอย่างเข้มข้น จานดาวเทียม PTV ได้ถูกติดตั้งอย่างแพร่หลายในหมู่บ้าน ประการที่สอง เป็นความรื้อแรงของ สถานการณ์การเมืองในขณะนั้น โดยเฉพาะหลังมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย การเพิกถอนสิทธิการ เลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยห้าปี โดยการเข้าร่วมเคลื่อนไหวของชาวบ้านช่วงปี พ.ศ. 2550 มีสามรูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง เข้าร่วมชุมนุมกับ นปก. โดยตรง มีชาวบ้านเข้าร่วมชุมนุมประมาณ 30-40 คน ด้วยการโดยสารไปกับรถกระบะของนายสมหวัง และรถของสมาชิกในหมู่บ้านประมาณ 2-3 คันรถ เพื่อร่วมชุมนุมในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรธานีเป็นประจำเกือบทุกวันในช่วงเย็น

รูปแบบที่สอง ติดตามข้อมูลข่าวสารจากสถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดร สอบถามจาก ชาวบ้านที่ไป ร่วมชุมนุมกลับมา อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวในขณะนั้นยังไม่มีสื่อทางเลือก ประเภทแผ่นซีดีหรือเอกสารข่าวแจก ฯลฯ ที่จัดทำขึ้นโดยกลุ่มการเมืองถูกเผยแพร่ในหมู่บ้าน

รูปแบบที่สาม ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ให้กับพรรค พลังประชาชนที่ก่อตั้งขึ้นมาทดแทนพรรคไทยรักไทย ชาวบ้านที่สนับสนุนทัศนคติและปัจจุบัน

สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง กล่าวว่า“การเลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหาร จำได้เลาๆ [คร่ำๆ] ว่าธันวา [50] หรือช่วงปีใหม่นี้แหละ ที่ไปเลือกตั้ง ตอนนั้นข้อย [ฉัน] ตั้งใจกาให้พรรคทักษิณที่เขาตั้งมาใหม่ คิดว่าต้องไปช่วยกันแสดงพลังต่อต้านรัฐประหาร ให้เขาเห็นว่าชาวบ้านสนับสนุนนายกทักษิณ” (สัมภาษณ์ตุลาคม พ.ศ. 2555)

ถึงแม้ว่าพรรคพลังประชาชนจะชนะการเลือกตั้งและได้จัดตั้งรัฐบาลสมดังปรารถนาของชาวบ้าน แต่พวกเขายังคงติดตามข่าวการเมืองอย่างใกล้ชิด เพราะกระบวนการล้มล้างรัฐบาลพรรคพลังประชาชนยังเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ตลอดปี พ.ศ. 2551 ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นหลายอย่างที่ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถไว้ใจสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้

- วันที่ 28 กุมภาพันธ์ ทักษิณเดินทางกลับประเทศไทยเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2549 ก่อนจะเดินทางออกนอกประเทศอีกครั้งในเดือนในเดือนสิงหาคมของปีเดียวกัน

- เดือนกันยายน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะการจัดรายการโทรทัศน์ “รายการชิมไปบ่นไป” และ “รายการยกโขยง 6 โมงเช้า” ว่าเป็นการมุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมส่งผลให้ขาดคุณสมบัติการเป็นนายกรัฐมนตรีตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

- เดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน และตัดสิทธิทางการเมืองคณะกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน

- การบุกยึดสนามบินโดยกลุ่มคนเสื้อเหลืองระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2551

- การย้ายชั่วคราวเมืองของอดีต ส.ส.พรรคพลังประชาชนสังกัดกลุ่มนายเนวิน ชิดชอบ ที่ส่งผลให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2551

ความไม่พอใจต่อเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นตลอดปี พ.ศ. 2551 ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ความเพิกเฉยของขบวนการยุติธรรมต่อการดำเนินคดียึดสนามบินของคนเสื้อเหลืองยังทำให้คำว่า “สองมาตรฐาน” ที่ถูกนำเสนอพร้อมกับคำว่า “ตุลาการภิวัตน์” กลายเป็นวาทกรรมการเมืองที่มีพลังปลุกเร้าความรู้สึกทางการเมืองของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ดังที่ชาวบ้านหลายคนได้บอกเล่าถึงความคับข้องใจต่อเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวสอดคล้องกันว่า

“สมัยนั้นนายกทักษิณเป็นตาสีโตนหลาย [น่าสงสารมาก] กลับประเทศไทยตอนที่พรรคของตัวเองเป็นรัฐบาลยังอยู่ไม่ได้ ต้องออกไปนอกประเทศเหมือนเดิม คิดว่าท่านคงเห็นแล้วว่าไม่มีความยุติธรรม เลยต้องหลบหนีออกนอกประเทศไปอีก”

(อาชีพเกษตรกรรม สัมภาษณ์ เดือนมกราคม พ.ศ. 2556)

“ตั้งแต่วิธีประหาร นายกทักษิณกับพรรคที่ชาวบ้านเลือกตั้งไปทำอะไร พุดอะไร เขาว่าผิดกฎหมายหมด ตัดสินลงโทษตลอด ยุบพรรคสองครั้งติดกันเขาทำมาแล้ว แต่พรรคประชาธิปัตย์กับคนเสื้อเหลืองทำอะไรก็ได้ ยึดสนามบินเป็นเดือนไม่ผิดกฎหมาย นี่บ่ [นี่เธอ] ที่เขาว่าสองมาตรฐาน แล้วพวก ส.ส.ชายตัวที่ไปยกมือให้อภิสิทธิ์ได้เป็นนายก คือ ส.ส.ที่ชาวบ้านเลือกว่าเป็นคนของพลังประชาชน ถามว่าถ้าวันนั้นถ้าเป็นพรรคประชาธิปัตย์ จะได้รับเลือกตั้งไหม ตอบเลยว่าไม่มีทาง ไม่มีชาวบ้านกาให้แน่นอน แต่วันนี้มาหักหลังประชาชน เอาคะแนนเสียงไปสนับสนุนประชาธิปัตย์ได้จึงได้ [ทำแบบนี้ได้อย่างไร]”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม 2555)

“ติดตามข่าวการเมืองทางวิทยุมาตลอด สนใจฟังการเมืองมาตั้งก่อนเกิดรัฐประหาร แต่มาชุมนุมครั้งแรกปี พ.ศ. 2550 แล้วมาชุมนุมจริงจิงนับตั้งปี พ.ศ. 2551 เพราะไม่พอใจพันธมิตรว่าคือสีคักแท้ [เก่งจนหน้ามันได้] ยึดสนามบินไม่มีความผิด มองว่าเหตุการณ์นี้เกินไปแล้ว เกินกว่าจะรับได้แล้ว เลยออกมาชุมนุม ตอนแรกยังไม่ได้กลับมาชุมนุมกับคนที่บ้าน นั่งรถเมลิ่ไปกับคนที่ทำงานด้วยกัน อยากไปร่วมแสดงพลังให้เขารู้ว่ามีคนสนับสนุนนายกสมชาย สนับสนุนรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมากขนาดไหน และมีคนไม่พอใจระบบสองมาตรฐานของสังคมไทยในเวลานั้นมากขนาดไหน”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม 2555)

“ก่อนหน้านั้นฟังข่าวบ้านเมืองผ่านทีวีช่องธรรมดากับวิทยุของขบวนการชาตินิยมมาตลอด จนมารู้ตัวว่า เป็นคนเสื้อแดงครั้งแรกสมัยที่เสื้อเหลืองยึดสนามบินแล้วไม่มีความผิด คิดว่าศาลตัดสินไม่มีความยุติธรรม เขาว่าสองมาตรฐานเป็นจิ้งจิบ [ที่เขาพูดกันว่าระบบสองมาตรฐานเป็นแบบนี้เธอ] ทำกับพรรคของเรามาตั้งแต่สมัยนายกทักษิณ แล้วยังมาทำกับนายกสมัครและนายสมชายอีก มันเกิดขึ้นติดกันหลายกัทบได้ [เกิดขึ้นต่อเนื่องจนทนไม่ไหว] เลยว่าบ๊ะ [ตัดสินใจ] ไปชุมนุมกับคนเสื้อแดง

ครั้งแรกอยู่อยุธยา นักรถกระบะออกจากบ้านไปกับผู้ใหญ่ [บ้าน] แล้วไปขึ้นรถบัส
ของชมรมคนรักอุดรอยู่ในเมืองอุดร”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม 2555)

ขณะที่สถานการณ์การเมืองตลอดปี พ.ศ. 2551 ได้สร้างความไม่พึงพอใจให้ชาวบ้านเป็นอย่างมาก การชุมนุมใหญ่เพื่อขับไล่รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ในพื้นที่กรุงเทพฯ ที่จัดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2552 ได้เกิดโครงสร้างระดมมวลชนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีนายสมหวังทำหน้าที่ประสานงานระดมมวลชน มีรถบัสบริการรับ-ส่งผู้คนจากหมู่บ้านสู่พื้นที่ชุมนุมในกรุงเทพฯ มีชาวบ้านจากหมู่บ้านนาใหญ่ประมาณ 40 คนที่ประจำอยู่ในพื้นที่ชุมชนส่วนกลาง และมีชาวบ้านบางคนที่ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ สมุทรปราการ เพียงไม่กี่คนที่เดินทางเข้าร่วมชุมนุมด้วยตัวเอง ขณะที่ชาวบ้านส่วนมากยังคงติดตามสถานการณ์ผ่านสื่อมวลชน ตามไถ่จากชาวบ้านที่กลับมาจากการชุมนุมเหมือนเคย นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยและตั้งคำถามต่อการเข้าร่วมชุมนุมด้วย และการชุมนุมของคนเสื้อแดงครั้งนี้ได้ยุติลงด้วยการสลายการชุมนุมในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

ภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 หรือที่คนเสื้อแดงเรียกกันโดยทั่วไปว่า “เหตุการณ์เมษาเลือด” ได้มีความเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนเสื้อแดงเกิดขึ้นตลอดเวลา สถานีวิทยุชมรมคนรักอุดรทำหน้าที่รายงานสถานการณ์พร้อมด้วยปลุกระดมมวลชนอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงการชุมนุมใหญ่เดือนมีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2553 มีโครงสร้างการระดมคนเข้าร่วมชุมนุมกับพื้นที่ส่วนกลางอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น มีรถบัสมาจอดให้บริการรับ-ส่งคนเสื้อแดงจากหมู่บ้านสู่พื้นที่ชุมนุมในกรุงเทพฯ เหมือนเดิม มีจำนวนชาวบ้านนาใหญ่ที่หมุนเวียนกันเข้าร่วมชุมนุมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือประมาณไม่เกิน 50 คนเท่านั้น ส่วนชาวบ้านที่สนับสนุนคนเสื้อแดงแต่ไม่ได้เข้าร่วมชุมนุมอีกจำนวนหนึ่งให้เหตุผลว่าต้องให้เวลากับการทำมาหากิน เพราะส่วนมากอยู่ในภาคเกษตรที่มีรอบการผลิตสั้น เช่น ปลูกหอมหรือการปลูกผักที่รอบผลิตเพียงหนึ่งเดือน อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านนาใหญ่ที่ว่างเว้นจากการทำงานก็ได้เข้าร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานี ร่วมบริจาคเงินสด อาหารแห้ง โดยเฉพาะข้าวสารเพื่อสมทบเป็นเสบียงให้กับคนเสื้อแดงที่เดินทางเข้าไปชุมนุมในกรุงเทพฯ

ไม่มีชาวบ้านนาใหญ่อยู่ในเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงที่สี่แยกราชประสงค์ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นจุดจบของการชุมนุมใหญ่ของคนเสื้อแดง เนื่องจากในวันนั้นชาวบ้านจำนวนมากรวมทั้งนายสมหวังและครอบครัวอยู่ในพื้นที่ชุมนุมบริเวณศาลากลางจังหวัด

อุดรธานี โดยชาวบ้านได้ทยอยเดินทางออกจากหมู่บ้านตามประกาศเชิญชวนของสถานีวิทยุชุมชน และการชักชวนของคนในหมู่บ้าน เพื่อไปเรียกร้องให้รัฐบาลยุติการล้อมปราบคนเสื้อแดงคนเสื้อแดงที่สี่แยกราชประสงค์ กระทั่งช่วงบ่ายของวันดังกล่าวได้มีกลุ่มควันลอยขึ้นบนท้องฟ้า ซึ่งมองเห็นได้จากทุ่งนาของหมู่บ้าน มีการแจ้งข่าวจากสถานีวิทยุชุมชนว่าเกิดเหตุเพลิงไหม้สถานที่ราชการของจังหวัดอุดรธานี ชาวบ้านจึงได้เดินทางไปสมทบยังพื้นที่ชุมนุมมากยิ่งขึ้น การชุมนุมจบลงเมื่อเจ้าหน้าที่ทหารเข้าสลายการชุมนุมในเวลาประมาณ 17.00 น.

ภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมที่ศาลากลางอุดรธานี ลูกชายของนายสมหวังได้ถูกออกหมายจับในฐานะความผิดเกี่ยวเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบได้เดินทางเข้าออกหมู่บ้านตลอดเวลา บรรยากาศการเมืองในหมู่บ้านจึงเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านไม่กล้าแสดงตัวจับกลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์การเมืองอย่างเปิดเผยเหมือนเดิม เพราะเกรงจะถูกจับกุมและถูกคุกคามจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทั่งเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 ลูกชายนายสมหวังได้ถูกตำรวจจับกุมตัวได้และไม่ได้รับสิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว ยิ่งส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองในหมู่บ้านนาใหญ่เงียบเหงาลงกว่าเดิม ชาวบ้านคนหนึ่งที่เคยเข้าร่วมการชุมนุม กล่าวว่า “ขนาดแกนนำที่มีเครือข่ายกว้างขวางและมีเงินมีคำ [มีทรัพย์สิน] มากกว่า ชาวบ้านยังช่วยเหลือลูกตัวเองไม่ได้ แล้วจะประสาอะไรกับมวลชนอย่างเรา แล้วพอเป็นอย่างนี้ใครจะกล้า” (สัมภาษณ์ มกราคม 2556)

ส่วนนายสมหวังหลังจากลูกชายถูกจับกุม ได้ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวประเด็นสิทธิการประกันตัว การช่วยเหลือเยียวยาผู้ต้องขังคดีการเมืองร่วมกับกลุ่มเครือข่ายญาติผู้ต้องขัง นักกิจกรรมทางสังคม นักวิชาการ สื่อมวลชน นักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติอย่างแข็งขัน ขณะเดียวกันก็ยังคงร่วมกิจกรรมกับนักการเมืองและแกนนำคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีตามเดิม รวมทั้งกลุ่มคนเสื้อแดงอุดรธานีที่ปัจจุบันได้กลายเป็นแกนนำเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย

4.3 การกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดง

หมู่บ้านนาใหญ่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งแรกๆ ประเทศไทย ในยุครัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ซึ่งเป็นรัฐบาลที่คนเสื้อแดงปฏิเสธความชอบธรรม ชุมนุมเรียกร้องให้ยุบสภาเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ แต่การชุมนุมกลับถูกรัฐบาลอภิสิทธิ์ตอบโต้ด้วยการใช้อาวุธและ

กฎหมายปราบปรามอย่างรุนแรงถึงสามครั้ง¹ ด้วยแสนยานุภาพของรัฐบาลอภิสิทธิ์ที่แสดงต่อคนเสื้อแดง โดยเฉพาะในเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงเมื่อวันที่ 19 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงขึ้นในสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์จึงมีนัยยะของการทำทลายอำนาจรัฐชัดเจน มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกปราบปรามด้วยกลไกต่างๆ ของรัฐเหมือนเช่นที่เกิดขึ้นกับการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงมาแล้ว การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงในขณะนั้นจึงไม่สามารถเกิดได้ง่ายเหมือนปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องอาศัยความกล้าของแกนนำคนเสื้อแดงระดับหมู่บ้าน ความสามัคคีพร้อมเพรียงของลูกบ้านต่อการเผชิญหน้ากับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นด้วย

ในขณะนั้น หมู่บ้านนาใหญ่ได้ถูกประเมินจากกลุ่มคนเสื้อแดงอุดรธานีแล้วว่ามีความพร้อมต่อการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้าน คือนายสมหวัง มีบทบาทชัดเจนในการต่อสู้ทางการเมืองร่วมกับกลุ่มคนเสื้อแดง เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงทางการเมืองเพราะลูกชายของนายสมหวังได้ตกเป็นจำเลยในฐานความผิดอันเกี่ยวเนื่องจากเหตุการณ์สลายชุมนุมทางการเมืองและถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำกลางจังหวัดอุดรธานีโดยไม่รับสิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว ด้วยเหตุนี้ การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงภายใต้เป้าหมายสำคัญคือ ต่อต้านรัฐประหาร เรียกร้องประชาธิปไตย และเรียกร้องให้ปล่อยนักโทษการเมืองทั่วประเทศจึงสอดคล้องกับเป้าหมายทางการเมืองของนายสมหวังอย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากชาวบ้าน และไม่ได้สร้างพื้นที่ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมมากนัก นายสมหวังกล่าวว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากพิธีการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงได้เกิดขึ้นกะทันหัน ไม่มีการเตรียมแผนการรองรับเอาไว้ล่วงหน้าจึงไม่สามารถประชาสัมพันธ์เพื่อขอความเห็นและเชิญชวนชาวบ้านให้มาร่วมงานได้กว้างขวางมากนัก แต่นายสมหวังได้คาดการณ์ไว้แล้วว่าหมู่บ้านเสื้อแดงจะไม่ถูกต่อต้านจากชาวบ้าน เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่คือผู้สนับสนุนเสื้อแดงระดับชาติและพรรคเพื่อไทยอยู่แล้ว

การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงบ้านนาใหญ่เกิดขึ้นอย่างเรียบง่าย มีสมาชิกของหมู่บ้านที่มีความใกล้ชิดกับนายสมหวังเข้าร่วมพิธีเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงประมาณ 20 คน และมีมวลชนคนเสื้อแดงจากหมู่บ้านอื่นที่เป็นเครือข่ายของนายสมหวัง ครอบคลุมผู้ต้องขังคดีการเมืองจังหวัดอุดรธานี และทีมงานกลุ่มเสื้อแดงอุดรธานีรวมประมาณ 20 คนที่เข้าร่วมพิธีเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงด้วย ส่วนชาวบ้านทั่วไปที่ถึงแม้ไม่ได้เข้าร่วมพิธีเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงแต่ไม่มีใครแสดงปฏิกิริยาต่อต้านการ

¹ ครั้งแรกเดือนเมษายน 2552 ครั้งที่สองเมษายน 2553 ครั้งที่สามเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553

เปิดหมู่บ้านเสื้อแดงที่เกิดขึ้น เพราะชาวบ้านส่วนมากสนับสนุนทักษิณ สนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดง และสนับสนุนพรรคเพื่อไทย

“ไม่รู้เรื่องการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มาบอก ไม่ได้มาชวนเหมือนตอน ชุมชุม มาเห็นอีกทีว่าเป็นหมู่บ้านเสื้อแดง มีป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงมาติดหมู่บ้านแล้ว แต่ด้วยใจชอบอยู่แล้ว ชอบนโยบายพรรคเพื่อไทย ชอบมาตั้งแต่สมัยพรรคไทยรักไทยของรัฐบาลทักษิณ ชอบเสื้อแดงด้วย เวลาไปชุมนุมจะใส่เสื้อแดงตลอด พออยู่ดีๆ หมู่บ้านกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงเลยไม่คิดว่ามีปัญหาอะไร เป็นก็เป็น เพราะเป็นคนเสื้อแดงอยู่แล้ว”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม พ.ศ.2555)

ขณะที่ชาวบ้านที่มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างจากแนวทางคนเสื้อแดงก็ไม่ได้แสดงปฏิกิริยาต่อต้านอย่างเปิดเผย เพราะหมู่บ้านนาใหญ่มีขนาดเล็ก ชาวบ้านรู้จักมักคุ้นกันทั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงพยายามหลีกเลี่ยงการปะทะกันโดยตรง ดังที่ผู้อาวุโสของหมู่บ้านกล่าวว่า

“การก่อตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงมีชาวบ้านเข้าร่วมประมาณ 20 คน ตัวเองก็ไม่ได้เข้าร่วม ส่วนคนที่ไม่เห็นด้วยไม่ชอบเสื้อแดงก็มี แต่เขาจะอยู่เฉยๆ เพราะหมู่บ้านมันเล็ก คนรู้จักกันหมด ชาวบ้านจึงไม่ยอมยกมีปากมีเสียงกันถ้าไม่จำเป็น อะไรเฉยๆไปได้เขาเฉยๆไป ปล่อยให้ผ่านไป”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม พ.ศ. 2555)

หลังการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงได้ประมาณหนึ่งเดือน นายอำเภอได้โทรศัพท์ติดต่อมายังนายสมหวังเพื่อเจรจาให้ปลดป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงออกหลายครั้ง โดยให้เหตุผลว่าหมู่บ้านเสื้อแดงเป็นกิจกรรมที่แฝงแนวคิดอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติและทำให้เกิดความแตกแยกภายในหมู่บ้าน ด้านนายสมหวังอ้างว่าหมู่บ้านเสื้อแดงเป็นของชาวบ้าน การปลดป้ายอาจทำให้ชาวบ้านไม่พอใจได้ ถ้านายอำเภอต้องการให้ปลดป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงคงต้องเข้ามาทำประชาคมถามความคิดเห็นเสียก่อนอย่างไรก็ตาม นายอำเภอไม่ได้มาทำประชาคมเพราะกลัวชาวบ้านจะต่อต้านรัฐมากยิ่งขึ้น แต่พยายามใช้การเจรจาต่อรองและบางครั้งแฝงเร้นการข่มขู่คุกคามนายสมหวังอยู่หลายครั้ง เช่น “ถ้าปลดป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงออกจะให้ความช่วยเหลือเรื่องการประกันตัวลูกชายที่ถูกคุมขังอยู่เรือนจำ” “ถ้าไม่ปลดป้ายจะถูกสอบสวนและอาจปลดนาย

สมหวังออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน” แต่เมื่อสุดท้ายแล้ว การเจรจาต่อรองกับนายสมหวังไม่สัมฤทธิ์ผล และด้วยความกังวลว่าอาจถูกชาวบ้านต่อต้านรัฐ นายอำเภอจึงเปลี่ยนท่าทีมาสนับสนุนโครงการพัฒนาในหมู่บ้าน โดยได้อนุมัติงบประมาณเร่งด่วนเพื่อล่อกลำห้วยข้างวัดประจำหมู่บ้านนาใหญ่ และจ้างแรงงานในหมู่บ้านทำงานภายใต้โครงการดังกล่าวด้วย

ระหว่างเข้า-ออกหมู่บ้านนาใหญ่เพื่อดำเนินโครงการล่อกลำห้วย เจ้าหน้าที่อำเภอได้พูดคุยกับชาวบ้านทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่า หมู่บ้านเสือแดงเป็นเพียงกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่มีเพียงป่าหมู่บ้านเสือแดง เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากนายสมหวังในฐานะผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านบางคนก็ชื่นชอบเสือแดง แต่ไม่ได้มีลักษณะเป็นปฏิบัติการทางการเมืองระดับหมู่บ้าน ที่มีนัยยะต่อต้านอำนาจรัฐ ซึ่งข้อเท็จจริงนี้แตกต่างสิ้นเชิงจากการรายงานข่าวของสื่อมวลชนที่ระบุว่าหมู่บ้านเสือแดงนาใหญ่เป็นองค์กรจัดตั้งที่มีโครงสร้างการปกครองซ้อนทับกับโครงสร้างการปกครองของรัฐ ทางอำเภอจึงลดบทบาทการทำงานลงเหลือเพียงการขอความร่วมมือทั่วไป อาทิ ขอให้ติดธงสัญลักษณ์ของกลุ่มคนเสือแดงในระดับที่ต่ำกว่าธงสัญลักษณ์ประจำสถาบันหลักของชาติ เป็นต้น

“คำว่าหมู่บ้านเป็นแค่ป้ายเท่านั้น อาจมีชาวบ้านเข้าร่วมไม่มาก ที่เหลือเป็นคนจากพื้นที่อื่นๆ และมีกลุ่มแกนนำมาสวมบทบาททำให้ภาพลักษณ์ที่ออกไปเหมือนมีชาวบ้านสนับสนุนจำนวนมาก หลังจากได้เข้าไปในชุมชน ได้พูดคุยกับชาวบ้าน พบว่าไม่ได้มีพฤติกรรมรุนแรงอะไร เป็นชาวบ้านธรรมดา หมู่บ้านยังคงเป็นหมู่บ้านของรัฐบาล แต่ข่าวกลับออกมาว่า มีการจัดตั้งหมู่บ้านและโครงสร้างบริหารหมู่บ้าน อำเภอเลยต้องเข้ามาดูว่าจะเป็นแบบนี้จริงไหม แต่พอลงไปดูแล้วพบว่า ไม่ได้มีลักษณะการจัดตั้งแบบนี้ ชาวบ้านบอกว่าการแบ่งแยกการปกครองเพื่อปกครองตัวเอง แต่พอลงมาดูพบว่าไม่ใช่ เป็นเพียงสัญลักษณ์การเมือง แต่ไม่ได้ต่อต้านการพัฒนาและการปกครองตามระบบของรัฐ ไม่มีการประกาศหรือกระจายข่าวแบบผู้ใหญ่บ้านทั่วไปที่ใช้สื่อสารกับชาวบ้าน เพราะฉะนั้นหมู่บ้านเสือแดงเป็นสิ่งที่อำเภอยอมรับได้ แต่จะพยายามเข้าไปดูความเหมาะสม ขอความร่วมมือ เช่น ธงแดงต้องไม่ติดเสมอกับธงสัญลักษณ์อื่นๆ”

(ปลัดอำเภอ จังหวัดอุดรธานี สัมภาษณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555)

ด้านเจ้าหน้าที่ทหารจากค่ายสุรศักดิ์มนตรี/กอ.รมน.ภาค 2 สย.1 ที่สนธิกำลังเข้าตรวจสอบหมู่บ้านเสือแดงพร้อมกับเจ้าหน้าที่อำเภอตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2554 ก็ยังคงเข้า-ออก

หมู่บ้านเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน อาทิ “โครงการหมู่บ้านสีชาวลอดยาเสพติด” ที่ได้เนิรการเสร็จสิ้นไปแล้ว “โครงการซ่อมแซมบ้านประชาชน สร้างกุศลดวายพ้อของแผ่นดิน” เพื่อเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554 โดยในระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาคสนามเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ก็พบว่ามีเจ้าหน้าที่ทหารลงพื้นที่เพื่อเตรียมสร้างบ้านให้กับชาวบ้านเพิ่มอีกหนึ่งหลัง

การลงพื้นที่ของทหารช่วงแรกในปี พ.ศ. 2554 สร้างความหวาดระแวงให้ชาวบ้านที่สนับสนุนเสื้อแดงมากพอสมควร เพราะพวกเขามีประสบการณ์ไม่ดีนักต่อบทบาทของทหารในเหตุการณ์ล้อมปราบ และสลายการชุมนุมคนเสื้อแดง แต่ภายหลังการเข้ามามีส่วนร่วมกับการกิจกรรมภายในหมู่บ้านนาใหญ่ด้วยท่าทีที่เป็นมิตรอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการโครงการพัฒนาของทหาร ความหวาดระแวงของชาวบ้านบางส่วนจึงลดน้อยลงไปมาก ส่วนนายสมหวังและภรรยาแม้ว่าจะยังคงหวาดระแวงทหารอยู่เหมือนเดิม แต่จำเป็นต้องให้ความร่วมมือกับทหารตามการร้องขอภายใต้ภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่ต้องให้ความร่วมมือกับภารกิจของรัฐ

4.4 ลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ของหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่

นับตั้งแต่หมู่บ้านนาใหญ่ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านเสื้อแดงมากกว่าสองปี พบว่ายังไม่มีการจัดตั้งหรือมีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านเสื้อแดงอย่างเป็นทางการเกิดขึ้น มีเพียงนายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงระดับหมู่บ้านที่กลายเป็นผู้ใหญ่บ้านเสื้อแดงไปโดยปริยาย กิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเสื้อแดงจะอยู่ภายใต้การจัดการ การสนับสนุนจากนายสมหวังและเครือข่ายคนเสื้อแดงนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะสมาพันธ์หมู่บ้านเสื้อแดงฯ ส่วนกิจกรรมของหน่วยงานราชการที่เป็นผลสืบเนื่องจากการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง อาทิ “โครงการซ่อมแซมบ้านประชาชน สร้างกุศลดวายพ้อของแผ่นดิน” นายสมหวังจะประสานงานกับชาวบ้าน ภายใต้โครงสร้างผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนาใหญ่ จัดเวทีประชาคมรับฟังความคิดเห็นและขอความร่วมมือจากชาวบ้านตามรูปแบบราชการ

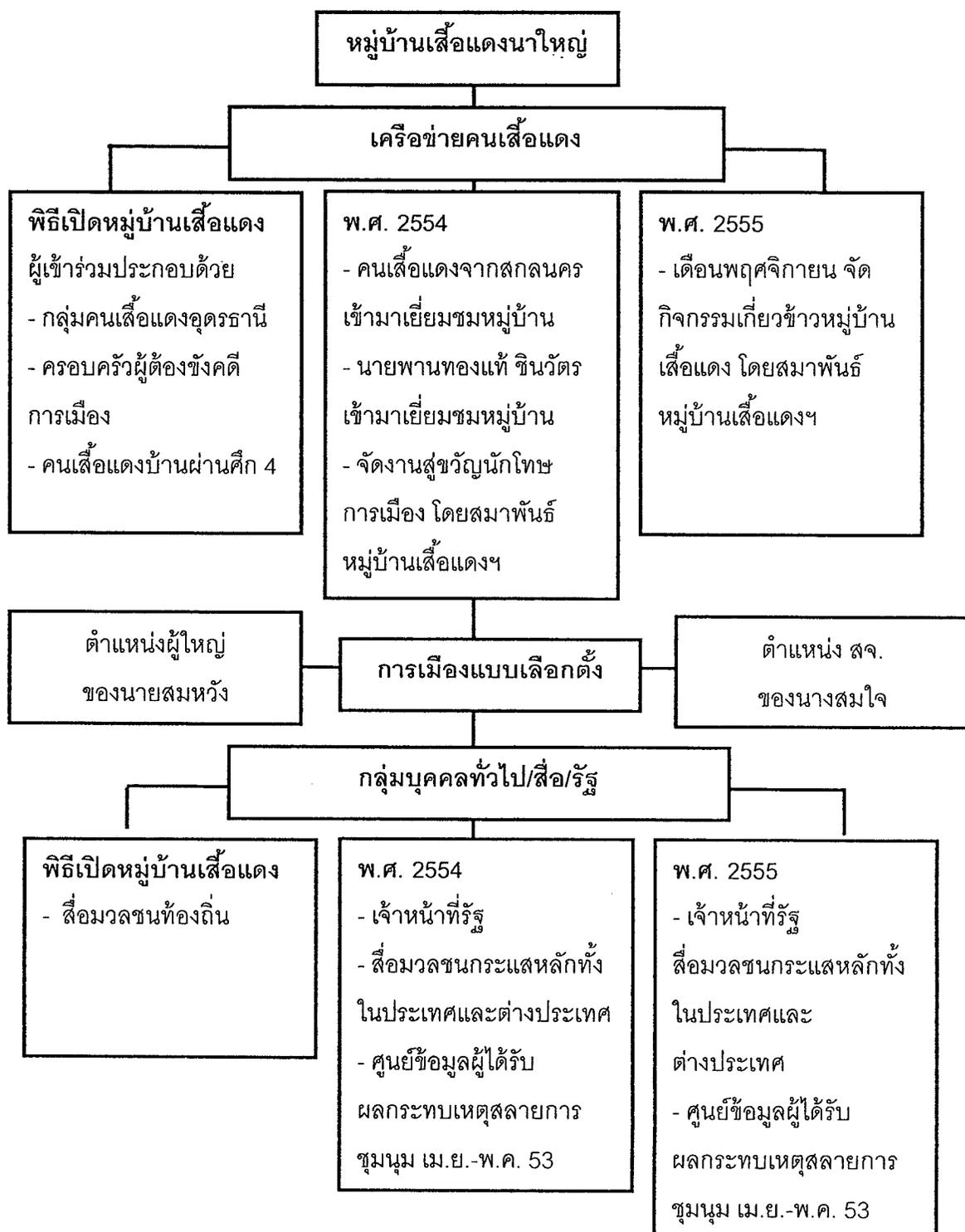
ด้านชาวบ้านที่สนับสนุนและไม่สนับสนุนกิจกรรมหมู่บ้านเสื้อแดงต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า หมู่บ้านเสื้อแดงไม่มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม และการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้านและหมู่บ้านได้มากนัก มีเพียงป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงที่ติดตั้งอยู่หน้าหมู่บ้าน ดังที่ชาวบ้านคนหนึ่งได้กล่าวถึงหมู่บ้านเสื้อแดงว่า

“ผู้ใหญ่บ้านชอบเสื้อแดงก็เลยตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงขึ้นมาเฉยๆ ตั้งขึ้นมาแล้วก็เอาป้ายไปปักไว้หน้าหมู่บ้าน มันก็มีแค่นั้น แต่คนนอกหมู่บ้านเขาคิดกันไปไกล ทั้งอำเภอ ทั้งทหาร ทั้งนักการเมือง นักข่าวต่างชาติก็มี พวกนี้แห่เข้ามาในหมู่บ้านไม่ขาดสาย ชาวบ้านก็ได้แต่มองว่าเข้ามาทำไม มันไม่ได้มีอะไร มีแต่ป้ายเฉยๆ ”

(อาชีพรักษา สัมภาษณ์ มกราคม พ.ศ. 2556)

แม้ว่าหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ไม่เคยมีคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเกิดขึ้น ชาวบ้านนาใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงมากนัก ทว่าตลอดระยะเวลากว่าสองปีที่ผ่านมาหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ได้สร้างสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการกับเครือข่ายการเมืองนอกหมู่บ้านอย่างกว้างขวาง ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ค้ำจุนให้หมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่มีภาพลักษณ์เป็นชุมชนทางการเมืองที่มีความแข็งแกร่งและมีความโดดเด่นและกลายเป็นต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย และทำให้นายสมหวังในฐานะแกนนำเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงสามารถขยายเครือข่ายการเมือง สะสมอำนาจหน้าที่ทางการเมือง ทั้งแบบไม่เป็นทางการ แบบเป็นทางการได้อย่างกว้างขวางและแข็งแกร่งขึ้นมาได้ในปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างความสัมพันธ์หมู่บ้านเสื้อแดงขนาดใหญ่กับเครือข่ายนอกหมู่บ้าน

4.5 การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ทางการเมือง ภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่

ในอดีตหมู่บ้านนาใหญ่เป็นเพียงหมู่บ้านขนาดเล็กที่แทบไม่ตัวตนในแผนที่ทางสังคมของไทย แต่ภายหลังจากการเปิดเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงผ่านไปไม่ถึงสองเดือน ทั้งภาครัฐ คนเสื้อแดง และสื่อมวลชนต่างพุ่งตรงเข้ามายังหมู่บ้านนาใหญ่ภายใต้เป้าหมายที่แตกต่างกันอย่างไม่ขาดสาย หมู่บ้านนาใหญ่จึงมีตัวตนในแผนที่ทางสังคมภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงในภาพลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายผ่านการสร้างอัตลักษณ์ขึ้นจากคำบอกเล่าของแกนนำระดับหมู่บ้าน กลุ่มคนเสื้อแดงอุดรธานีหรือสมาพันธ์หมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย และรวมถึงการวิเคราะห์ของผู้นำเสนอต่างๆ ว่าเป็นเสมือนการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองรูปแบบใหม่ของคนเสื้อแดงระดับหมู่บ้าน ที่เกิดจากการเรียกร้องและการสนับสนุนจากสมาชิกของหมู่บ้านที่ส่วนมากเป็นมวลชนคนเสื้อแดงอย่างอุ้นหนาผาคัง² ขณะที่ในสายตาของภาครัฐ การกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงได้ทำให้หมู่บ้านนาใหญ่ กลายสภาพเป็นหมู่บ้านที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หน่วยงานด้านความมั่นคงและฝ่ายปกครองได้สนธิกำลังเข้าตรวจสอบหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายที่การปิดหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งนี้ทันที แต่แกนนำคนเสื้อแดงของหมู่บ้านหรือนายสมหวังกลับไม่เกรงกลัวและยืนหยัดท้าทายต่อปฏิบัติการอำนาจของรัฐที่มีท่าทีข่มขู่คุกคาม ด้วยการไม่ยอมปลดป้ายหมู่บ้านเสื้อแดงลง สุดท้ายรัฐต้องเปลี่ยนแปลงท่าทีมาทำงานมวลชนผ่านโครงการพัฒนาเพื่อหวังเอาชนะใจชาวบ้านในหมู่บ้านเสื้อแดง³

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบางส่วนของข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อเกี่ยวกับหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งแรกของประเทศไทย การสังเกตการณ์หมู่บ้านเสื้อแดง อื่นๆ และการวิเคราะห์แนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดง

เปิดหมู่บ้านคนเสื้อแดง "จากรากหญ้าสู่อากาศ" , มติชน, วันที่ 20 มกราคม 2554 ที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1295453873&groupid=no&catid=no

สื่อออกตีแผ่ "อุดร-ขอนแก่น" หมู่บ้านแดงพร้อม "หนองลิง" ต้นแบบ "สารคาม" ก็เพิ่มเปิด, มติชน, วันที่ 8 มิถุนายน 2554 ที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1307504735&groupid=01&catid=01

สื่อออกตีข่าวอีก เปิด 38 หมู่บ้านเสื้อแดงที่อุดรฯ-ทักษิณโฟนอิน, หนังสือพิมพ์ข่าวสด, วันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2554 ที่มา: http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNd09UQXhORE14Tnc9PQ==

พฤกษ์ เถาวิล: หมู่บ้านคนเสื้อแดงกับการเมืองไทย, สำนักข่าวประชาไท, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 ที่มา: <http://prachatai.com/journal/2012/02/39326>

ถอดรหัส 'หมู่บ้านเสื้อแดง' มิติใหม่...วิวัฒนาการประชาธิปไตย, กรุงเทพธุรกิจ, วันที่ 24 มีนาคม 2555 ที่มา: http://www.siamturakij.com/home/news/display_news.php?news_id=413358659

³ ปากคำชาว"หมู่บ้านเสื้อแดง"แห่งแรกตั้งปลุกขวัญกำลังใจ..ไม่ใช่ล้มสถาบัน!, คมชัดลึกออนไลน์ ที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20110627/101471/ปากคำชาวหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งแรกตั้งปลุกขวัญกำลังใจไม่ใช่ล้มสถาบัน!.html#.UXeKp6KU1XM>

ด้วยภาพลักษณ์ของหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ที่ถูกสถาปนาขึ้นสอดคล้องกับอุดมการณ์ และเป้าหมายทางการเมืองของเสื้อแดง และด้วยปฏิบัติต่อต้านอำนาจรัฐและทหารในขณะนั้น ส่งผลให้หมู่บ้านนาใหญ่ในฐานะหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งแรกๆ ของประเทศไทยกลายเป็นต้นแบบการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์รูปแบบใหม่ของคนเสื้อแดง ที่ได้รับความสนใจและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จากคนเสื้อแดงที่บอบช้ำจากการต่อสู้ทางการเมืองในเขตจังหวัดอุดรธานี ก่อนจะแพร่กระจาย ออกไปยังพื้นที่อื่นๆ ในเขตภาคอีสานและภาคเหนือได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว และสามารถปลุก กระแสการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงในชนบทที่เงียบเหงาลงไปนับตั้งแต่การสลายชุมนุมเมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ให้พื้นที่กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งได้ทำให้นายสมหวังในฐานะแกนนำ คนเสื้อแดงเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญต่อแนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดง จากการถูกรับเชิญจากกลุ่มเสื้อแดงอุดรธานีหรือสมาพันธ์หมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยให้ไป ถ่ายทอดประสบการณ์เปิดหมู่บ้านเสื้อแดง

อย่างไรก็ตาม ก่อนการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง นายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงของ หมู่บ้าน นับว่าเป็นที่มีบทบาทสำคัญต่อการระดมทรัพยากรสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ของกลุ่มคนเสื้อแดงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา เขาจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักการเมืองสังกัดพรรคเพื่อไทยและแกนนำคนเสื้อแดงหลายคน และ ภายหลังล้อมปราบคนเสื้อแดงเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เครือข่ายการเมืองของเขายัง ได้ขยายเพิ่มขึ้นจากการให้ความช่วยเหลือแกนนำส่วนกลางที่หลบหนีการจับกุมในข้อกล่าวหาอัน สืบเนื่องจากการเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองและจากการเคลื่อนไหวประเด็นผู้ต้องขังคดี การเมืองหลังถูกชายถูกจับกุมดำเนินคดีสืบเนื่องจากการเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเช่นกัน ทว่า บทบาททางการเมืองของนายสมหวังข้างต้นตั้งอยู่บนฐานความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ในลักษณะเป็นลูกน้องกับนายในการทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างชาวบ้านกับฝ่ายการเมือง อาทิ ระดมคนเข้าสมทบกับการชุมนุมส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานระหว่างนักการเมืองกับชาวบ้านที่ ต้องการความช่วยเหลือ และเป็นลูกจ้างติดป้ายรณรงค์ทางการเมือง เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์กับ เครือข่ายคนเสื้อแดงมีลักษณะเป็นเพียงแนวร่วมทางการเมือง และเป็นผู้ได้รับผลกระทบทาง การเมือง ซึ่งไม่ได้ทำให้นายสมหวังมีความโดดเด่น และเป็นที่รู้จักแพร่หลายเหมือนดังที่ปรากฏขึ้น ภายหลังการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง

แต่กว่าสองปีที่หมู่บ้านนาใหญ่ได้รับการจารึกในประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวทาง การเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงในฐานะต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย กลับไม่เคยมีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านเสื้อแดงเกิดขึ้นแต่อย่างใด กิจกรรมและ

ผลประโยชน์ทางการเมืองต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดง ล้วนเกิดจากความต้องการและการสนับสนุนอย่างแข็งขันของนายสมหวังกับเครือข่ายการเมืองคนเสื้อแดงที่อยู่นอกหมู่บ้าน เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของหมู่บ้านนาใหญ่กับเครือข่ายการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง จึงไม่ใช่พื้นที่ทางอำนาจที่ชาวบ้านสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์และดูดซับเอาทรัพยากรจากเข้ามาเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านและชาวบ้านทั่วไปได้มากนักเมื่อเทียบกับนายสมหวังและเครือข่ายที่สามารถได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของหมู่บ้านนาใหญ่อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ปฏิเสธไม่ได้ว่า ความโดดเด่นของนายสมหวังจากการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากประการหนึ่งที่ทำให้นางสมใจผู้เป็นภรรยาของนายสมหวังได้รับคัดเลือกให้ลงสมัครและได้ดำรงตำแหน่ง สจ. สังกัดพรรคเพื่อไทย และถึงแม้จะมีความคลุมเครืออยู่มากว่าประเด็นหมู่บ้านเสื้อแดงที่นางสมใจใช้เป็นเครื่องมือรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีส่วนสนับสนุนให้นางสมใจได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านมากขึ้นหรือไม่ แต่การปรากฏตัวของนายสมหวังและนางสมใจในฐานะแขกรับเชิญหรือวิทยากรเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้เครือข่ายการเมืองของเขาทั้งสองโดยเฉพาะนายสมหวังแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้ย่อมส่งผลดีต่อคะแนนเสียงสนับสนุนของนางสมใจในการเลือกตั้ง สจ. ครั่งนี้ได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ตลอดระยะเวลาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการปฏิบัติหน้าที่ภายหลังได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่ง สจ. ของนางสมใจที่นายสมหวังในฐานะสามีได้ปรากฏตัวเคียงข้างกันตลอดมา ยังได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของความสัมพันธ์ทางอำนาจภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ของการเมืองระดับท้องถิ่นของนายสมหวังเป็นมาก เพราะจากเดิมที่นายสมหวังเคยเป็นเพียงตัวกลางระหว่างนักการเมืองระดับท้องถิ่นกับชาวบ้าน ภายหลังจากขึ้นดำรงตำแหน่ง สจ. ของนางสมใจ เขาได้กลายมาเป็นต้นทางการให้ความช่วยเหลือเคียงข้างกับนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) ยิ่งไปกว่านั้นตำแหน่ง สจ. ของนางสมใจยังทำให้พวกเขาสามารถปรึกษาเรื่องการต่อสู้คดีของลูกชายกับรัฐมนตรีที่มีความใกล้ชิดกับฝ่ายบริการของ อบจ. และมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดอุดรธานีได้โดยไม่ต้องอาศัยการประสานงานผ่านนักการเมืองในพื้นที่และผ่านกลุ่มการเมืองอื่นๆ อีกต่อไป ส่งผลให้นายสมหวังลดการพึ่งพานักการเมืองในพื้นที่ลง ขณะที่นักการเมืองในพื้นที่ยังคงต้องพึ่งพานายสมหวังเพื่อให้เป็นคนกลางเชื่อมความสัมพันธ์กับชาวบ้านในพื้นที่อยู่เช่นเดิม

การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของความสัมพันธ์ทางอำนาจของนายสมหวังที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดง ทั้งในขบวนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง และในการเมืองแบบเลือกตั้งระดับท้องถิ่นสังกัดพรรคเพื่อไทยนั้น ได้สร้างความกังวลให้กับชาวบ้านนาใหญ่เป็นอย่างมาก เพราะชาวบ้านกลายเป็นผู้รองรับปฏิบัติการทางอำนาจของนายสมหวัง ที่มักเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่ายังมีลักษณะทำร้ายและกีดกันชาวบ้านที่มีความคิดเห็นแตกต่างและมีความขัดแย้งกันอย่างเปิดเผย ในขณะที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชาวบ้านบางส่วนที่ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนเสื้อแดง และไม่เห็นด้วยกับการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง พยายามมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิทธิทางการเมืองที่สามารถทำได้ ดังที่ชาวบ้านคนหนึ่งที่ถูกเครือข่ายของนายสมหวังกล่าวหาว่าเป็นพวกคนเสื้อเหลืองและเป็นคนหนึ่งที่ไม่เลือกพรรคเพื่อไทยในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ได้กล่าวว่า “การแสดงทางการเมืองเป็นสิทธิส่วนตัว เราจะชอบใจฝ่ายไหนก็ได้ เป็นสิทธิของเราอย่างผู้ใหญ่ชอบเสื้อแดงแล้วเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงก็เป็นสิทธิของเขา” (สัมภาษณ์ มกราคม พ.ศ. 2556)

ขณะที่ชาวบ้านบางส่วนที่เริ่มตั้งคำถามกับปฏิบัติการทางอำนาจของนายสมหวังและผลประโยชน์ทับซ้อนที่นายสมหวังได้รับจากหมู่บ้านเสื้อแดง ต่างพยายามหลีกเลี่ยงการปะทะกันด้วยการไม่ตั้งคำถามต่อนายหวังอย่างรุนแรงมากนักและยังให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ ที่นายสมหวังร้องขอ อาทิ เข้าร่วมพิธีเปิดและส่งมอบบ้านให้กับชาวบ้านตามโครงการซ่อมแซมบ้านให้ประชาชน เพราะชาวบ้านมองว่า หมู่บ้านนาใหญ่มีขนาดเล็กและทุกคนล้วนรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี

“มองว่าหมู่บ้านเสื้อแดงตอนนี้สามารถเปิดไปได้เลย แต่มีบางครั้งที่เราเห็นว่าเขาทำไม่ดี ทำตามอำเภอใจมากไป เราจะคุยกันเองในครอบครัว ในญาติพี่น้อง ไม่ได้ไปพูดให้ผู้ใหญ่ได้ยิน ไม่อยากผิดใจกัน เลยคิดว่าไม่แสดงความคิดเห็นดีกว่า แล้วตอนที่เขาจัดงานมอบบ้านเสื้อแดง ผู้ใหญ่บ้านก็มาชวนไปร่วม เขาบอกว่าบ้านเรามีคนน้อยให้ไปร่วมงานเป็นหน้าเป็นตาให้หมู่บ้านหน่อย เราก็ไป เพราะเห็นมันพอมีประโยชน์อยู่บ้าง”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม พ.ศ. 2555)

อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เครือข่ายอำนาจของนายสมหวังกลับมีท่าทีที่แข็งกร้าวเข้าใส่ชาวบ้าน อาทิ การใช้อำนาจทางการเมืองไปในลักษณะที่มุ่งทำร้ายชาวบ้านที่มีปัญหา

ความขัดแย้งในประเด็นส่วนตัว การจัดกิจกรรมทางการเมืองหรือบริหารจัดการหมู่บ้านโดยไม่สนใจความคิดเห็นและการทักท้วงของชาวบ้าน ซึ่งปรากฏชัดเจนในกรณีการปลดนายบุญมี (นามสมมติ) ออกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านโดยไม่สนใจการทักท้วงของชาวบ้านและแต่งตั้งบุคคลที่อยู่เครือข่ายของตัวเองขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน และการพยายามสกัดกั้นนางสายบัว (นามสมมติ) ซึ่งเป็นคู่แข่งส่วนตัวที่ลงชิงชัยตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ดูเพิ่มเติมในบทที่ 5 หัวข้อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล) และการแสดงท่าทีคุกคามต่อชาวบ้านที่มีจุดยืนทางการเมืองแตกต่างกันด้วยการใช้คำพูดเสียดสีกลุ่มชาวบ้านที่ถูกประเมินว่าไม่สนับสนุนขบวนการเสื้อแดงอย่างเปิดเผยว่า “เป็นพวกคนเสื้อเหลือง” (พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย) หรือ “เป็นพวกเสื้อน้ำเงิน” (เนวิน ชิดชอบ)

ปฏิบัติการทางอำนาจของเครือข่ายนายสมหวังในลักษณะข้างต้นนี้ ได้สะท้อนความไม่พึงพอใจให้กับชาวบ้านตลอดมา ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันชาวบ้านจำนวนไม่น้อยจึงปฏิบัติการต่อต้านและตั้งคำถามต่อนายสมหวังและแนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดงในฐานะเป็นช่องทางให้นายสมหวังสะสมอำนาจหน้าที่ทางการเมืองผ่านเครือข่ายการเมืองนอกหมู่บ้านขึ้นมาได้อย่างแข็งแกร่งจนไม่เกรงกลัวต่อการกำกับตรวจสอบของชาวบ้าน และไม่มี ความยึดโยงกับความสัมพันธ์ทางสังคมของหมู่บ้านอีกต่อไป

4.6 ความขัดแย้งภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดง

ถึงแม้ว่าการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงจะไม่ผ่านมติและการเห็นชอบจากชาวบ้าน แต่นายสมหวังในฐานะผู้ใหญ่บ้านและแกนนำคนเสื้อแดงได้คาดการณ์แล้วว่า การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงจะไม่ถูกต่อต้านจากชาวบ้าน เพราะชาวบ้านประมาณร้อยละเก้าสิบน่าจะสนับสนุนกลุ่มเสื้อแดง และมีความศรัทธาต่อทักษิณอยู่แล้ว ซึ่งการคาดการณ์ของนายสมหวังสอดคล้องกับการสำรวจของผู้วิจัยระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 – มกราคม พ.ศ. 2556 ที่พบว่าชาวบ้านส่วนมากสนับสนุนแนวทางกลุ่มคนเสื้อแดงและมีความศรัทธาทักษิณ และไม่ต่อต้านการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ทั้งนี้ ชาวบ้านส่วนมากมองว่า หมู่บ้านเสื้อแดง ทักษิณ กลุ่มคนเสื้อแดง หรือ นปช. และพรรคเพื่อไทย มีความเชื่อมโยงเป็นเนื้อเดียวกัน นอกจากนี้ ชาวบ้านบางส่วนยังแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อนายสมหวัง กรณีลูกชายถูกจับ และหากการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงจะมีประโยชน์ต่อคดีความ ชาวบ้านเต็มใจสนับสนุนและให้ความร่วมมือ

แต่ในเวลาต่อมา ท่าทีของชาวบ้านต่อการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงได้เปลี่ยนแปลงไปมาก อันเป็นผลมาจากความไม่พอใจของชาวบ้านที่มีต่อนายสมหวังเป็นสำคัญ การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงจึง

ถูกหยิบยกขึ้นมาเชื่อมโยงกับประเด็นส่วนตัวของนายสมหวังและเครือข่ายการเมืองของเขา โดยทำที่ดังกล่าวมีสาเหตุมาจากกรณีที่นายสมหวังในฐานะผู้ใหญ่บ้านได้ปลดนายบุญมีที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่ออก โดยให้เหตุผลว่านายบุญมีทำงานรับจ้างทับซ้อนกับเวลางานในฐานะผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งชาวบ้านไม่เห็นด้วยและได้กล่าวคัดค้านการปลดนายบุญมี เพราะมองว่านายบุญมีมีภาระครอบครัวสูง และนายบุญมีทำงานรับจ้างในบริเวณหมู่บ้านซึ่งชาวบ้านสามารถตามตัวได้ถ้ามีเหตุจำเป็น นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมองว่าผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกหนึ่งคนก็มีอาชีพเสริมเช่นกัน ชาวบ้านจึงเกิดความไม่พอใจต่อการกระทำของนายสมหวัง ที่มักเป็นไปตามอำเภอใจโดยไม่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของชาวบ้าน และการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงได้ถูกกล่าวถึงในลักษณะดังกล่าวด้วย

ท่าที่ไม่พอใจของชาวบ้านที่มีต่อนายสมหวังได้เริ่มก่อตัวขึ้นช่วงกลางปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นความไม่พอใจที่แสดงออกผ่านระดับวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น การนิทาหรือการจับกลุ่มพูดคุยกันในวงจำกัด โดยยังไม่มีการแสดงออกอย่างเปิดเผยมากนัก กระทั่งในช่วงปลายปี พ.ศ. 2554 การแสดงออกของชาวบ้านได้เริ่มเป็นไปอย่างเปิดเผยมากขึ้น อาทิ การปลดธงสัญลักษณ์ของคนเสื้อแดงที่นายสมหวังได้นำไปติดตั้งไว้หน้าบ้านของตัวเองลง ปัจจุบัน (มกราคม พ.ศ. 2556) มีธงสัญลักษณ์ของคนเสื้อแดงที่ติดอยู่ไว้หน้าบ้านชาวบ้านไม่ถึง 10 หลังคาเรือน ทั้งหมดที่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2554 ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางเข้าหมู่บ้านแห่งนี้หลายครั้ง พบว่ามีธงสัญลักษณ์ของกลุ่มคนเสื้อแดงถูกติดอยู่หน้าบ้านชาวบ้านเกือบทุกหลังคาเรือน อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งของธงสัญลักษณ์ที่ลดน้อยลงมีสาเหตุมาจากการชำรุดเสียหายของธงที่ถูกตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ทำจดหมายร้องเรียนนายอำเภอต่อกรณีการปลดนายบุญมีออกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านด้วย แต่การร้องเรียนไม่สามารถนำไปสู่การตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของนายสมหวังในฐานะผู้ใหญ่บ้านมากนัก ซึ่งชาวบ้านมองว่ามีสาเหตุมาจากอิทธิพลและเครือข่ายการเมืองของแกนนำที่มีอยู่อย่างกว้างขวางภายหลังการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง

ไม่ว่าผลการร้องเรียนของชาวบ้านเพื่อให้ นายอำเภอตรวจสอบการทำงานของนายสมหวัง ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน จากกรณีปลดนายบุญมีออกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะมีผลออกมาเป็นอย่างไร แต่นับจากนั้นเป็นต้นมา การความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่สนับสนุนอดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านกับเครือข่ายการเมืองของนายสมหวังได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ใน พ.ศ. 2554 ยังได้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างนายสมหวังและชาวบ้านในประเด็นส่วนตัวเกิดขึ้นหลายกรณี ซึ่งส่งผลให้ความขัดแย้งได้ขยายวงออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2555 ซึ่งความขัดแย้งเกือบทั้งหมดได้ถูกชาวบ้านนำไปเชื่อมโยงเข้ากับการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงในฐานะเป็นช่องทาง

สำคัญที่เปิดโอกาสให้นายสมหวังได้สะสมอำนาจหน้าที่ทางการเมืองทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการขึ้นมาได้จนเกิดสภาวะขาดสมดุลทางอำนาจภายในหมู่บ้านนาใหญ่ ทำให้นายสมหวังสามารถดำเนินกิจกรรมใดๆ ในหมู่บ้านนาใหญ่ได้โดยไม่เกรงกลัวและไม่เห็นหัวชาวบ้านอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ กว่าสองปีที่หมู่บ้านนาใหญ่ได้ประกาศตัวเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับจุดยืนทางการเมืองระดับชาติของชาวบ้านนาใหญ่ที่ส่วนใหญ่สนับสนุนขบวนการคนเสื้อแดง สนับสนุนทักษิณ สนับสนุนพรรคเพื่อไทย แต่เนื่องจากปรากฏการณ์บางส่วนของขบวนการเสื้อแดงที่เกิดในระดับท้องถิ่น (ระดับหมู่บ้าน) ไม่ตอบสนองต่อแนวทางการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ส่งผลให้แนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดงไม่สามารถร้อยรัดชาวบ้านเข้าเป็นกลุ่มก้อนภายใต้หมู่บ้านคนเสื้อแดงนาใหญ่ได้ ยิ่งไปกว่านั้น หมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ยังแทบไม่มีตัวตนในฐานะเป็นการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ของคนเสื้อแดงสำหรับชาวบ้านเลย ในขณะที่เดียวกัน ชาวบ้านนาใหญ่จำนวนไม่น้อยกลับเริ่มมีท่าทีต่อต้านและตั้งคำถามกับหมู่บ้านเสื้อแดงและนายสมหวังอย่างชัดเจนมากขึ้นทุกวัน โดยชาวบ้านคนหนึ่งที่กำลังถึงเหตุผลที่เขาต่อต้านและตั้งคำถามกับหมู่บ้านเสื้อแดงและนายสมหวังว่า

“ การเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงหมายถึงเรื่องของหมู่บ้าน กระทั่งกับคนทั้งหมู่บ้าน เพราะคนต่างบ้านต่างเมืองเขาพูดถึงว่าหมู่บ้านเสื้อแดงบ้านนาใหญ่ แต่ชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ที่ชัดเจนตกอยู่กับบ้านแกนนำเพราะเขาใกล้ชิดนักการเมือง มีคนรู้จักเขาและเข้ามาในหมู่บ้านเยอะขึ้น”

(สัมภาษณ์เดือนตุลาคม 2555)

ยิ่งไปกว่านั้น ความไม่พอใจของชาวบ้านที่มีต่อประเด็นหมู่บ้านเสื้อแดงและพฤติกรรมของนายสมหวังยังได้นำไปสู่การตั้งคำถามถึงแนวทางและเป้าหมายของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงส่วนกลาง รวมทั้งตัวทักษิณด้วย ซึ่งชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่เคยเข้าร่วมชุมนุมกับเสื้อแดงที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด กล่าวว่า

“คนอื่นเขาบอกว่าตาสว่าง[บางคนหัวเราะ] ว่ามาเป็นคนเสื้อแดง เข้าใจคนเสื้อแดง แต่พวกเขาสมัยก่อนชอบเสื้อแดง ติดตามไม่หลับได้นอน แต่ตอนนี้พวกเราตาสว่างแล้ว เห็นว่าเสื้อแดงมันน่าเบื่อ นำราคาญ ยึดเยื้อเกินไป จะทำอะไรก็ทำไม่ได้สักที พูดจาซ้ำๆ วกไปวนมา จนดูเหมือนเป็นเด็กเลี้ยงควาย ไม่ไปไหนสักที ทุกวันนี้จะเลิกชอบทักษิณแล้วด้วยซ้ำ จากตอนแรกสงสารทักษิณ คิดว่าฝ่ายตรงข้ามใช้อำนาจทำ

ร้าย แต่พอตอนนี้มาคิดใหม่ หรือหลาย ๆ เรื่องที่ภริยาอาจผิดจริง พอช่วงเวลาที่การชุมนุมเข้มขันผ่านไปแล้ว ทำให้ได้ใช้เหตุผลมากขึ้น พอย้อนกลับมาดูในหมู่บ้านตัวเอง เสื้อแดงในหมู่บ้านตอนนี้ทำอะไรกันไปมากขึ้นทุกวัน อย่างผู้ใหญ่บ้านบอกว่าตัวเองเป็นคนเสื้อแดง ชอบเสื้อแดง ก็เขียนป้ายไว้เฉยๆ ว่าหมู่บ้านเสื้อแดง แต่ไม่แจ้งให้ชาวบ้านรู้เลย เวลาเขาธงแดงมาติดหน้าบ้านเราก็มาติดเฉยๆ ไม่บอกกล่าวเหมือนกัน คิดว่าเขาเอาหมู่บ้านไปแอบอ้าง ว่ากันตามตรงตอนนี้หมู่บ้านเสื้อแดงมีแต่ผู้ใหญ่บ้านกับญาติพี่น้อง ชาวบ้านคนอื่นไม่มีส่วนร่วม จนกลายเป็นว่ามีหมู่บ้านเสื้อแดงนานเท่าไร ยิ่งสร้างความแตกแยกมากเท่านั้น เพราะเวลาทำอะไรเกี่ยวกับเสื้อแดง มันเกี่ยวกับหมู่บ้านด้วย แต่ไม่เคยปรึกษาชาวบ้าน

(สนทนากลุ่ม 6 คน, เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555)

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีชาวบ้านที่สนับสนุนกิจกรรมเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงและตัวนายสมหวังอย่างแข็งขัน ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายสมหวัง เช่น เป็นกลุ่มมวลชนที่เข้าชุมนุมหรือให้การสนับสนุนคนเสื้อแดงอย่างต่อเนื่อง เป็นกลุ่มเครือข่ายรวมทั้งเป็นกลุ่มคนที่นายสมหวังใช้คำเรียกแทนว่า “ทีมงาน” ซึ่งจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีชาวบ้านกลุ่มที่ 1 ประมาณ 15 คน โดยคนกลุ่มนี้ มีความคิดเห็นต่อดังนี้

“สนับสนุนคนเสื้อแดงและร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงต่อเนื่อง แม้ไม่ได้มีส่วนร่วมกับการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง แต่การได้อยู่หมู่บ้านเสื้อแดงไม่ได้เกิดจากการบังคับ อยู่ด้วยใจรักในคนเสื้อแดง และภายหลังเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงแล้วมีคุณพานทองแท้มาที่หมู่บ้าน เรารู้สึกดีใจ ปลื้มใจมากที่ได้เห็นตัวเป็นๆ และได้จับมือพานทองแท้”

(สัมภาษณ์ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555)

“ไปชุมนุมกับผู้ใหญ่ (บ้าน) เป็นประจำ การเปิดเสื้อแดงนั้นโดยส่วนตัวคิดว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อจะเอาชนะพวกเขาให้ได้ คิดว่ามวลชนเราเยอะขนาดนี้ทำไมจะเอาอภิสิทธิ์ออกไม่ได้ และตอนนี้ก็ภูมิใจที่ได้อยู่ในหมู่บ้านเสื้อแดง เพราะเป็นคนเสื้อแดง”

(สัมภาษณ์ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555)

นอกจากนี้ ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดงด้วยการบริจาคเงินสดและอาหารแห้ง แต่ไม่เคยเข้าร่วมเข้าชุมนุมโดยตรง และมีมุมมองต่อการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงว่า เป็นเรื่องของนายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงและในฐานะผู้ใหญ่บ้านที่สามารถทำได้ทราบได้ที่ไม่สร้างผลกระทบต่อการทำมาหากิน และวิถีชีวิตปกติของชาวบ้าน พร้อมกันนี้ ชาวบ้านกลุ่มนี้ยังมองเห็นผลประโยชน์ที่หมู่บ้านได้รับ โดยเฉพาะคนยากจนภายหลังเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง

“ก่อนติดป้ายหมู่บ้านเสื้อแดง แกนนำเคยเอาธงแดงมาติดหน้าบ้านให้ และเราก็ชอบเสื้อแดงอยู่แล้วเลยไม่ว่าอะไร ส่วนตอนที่ตั้งหมู่บ้านเสื้อแดงไม่รู้เรื่อง เพราะผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ แต่ไม่ได้คิดอะไรมาก ผู้ใหญ่พาทำอะไรก็ทำได้หมด อยู่หมู่บ้านนี้ผู้ใหญ่บ้านพาชอบแดงก็ชอบตาม ผู้ใหญ่บ้านพาทำหมู่บ้านเสื้อแดงก็ทำตาม แต่ทำตามนี้เพราะเราก็ชอบเสื้อแดงเพราะชอบทักษิณ”

(สัมภาษณ์ พฤศจิกายน พ.ศ. 2555)

“ชอบเสื้อแดงเพราะชอบทักษิณ มองว่าการเมืองไทยทุกวันนี้เริ่มจากทักษิณ หมู่บ้านเสื้อแดงก็มีที่มาจากทักษิณ แล้วหมู่บ้านเสื้อแดงก็ตั้งขึ้นมาเฉยๆ ไม่มีอะไร ไม่กระทบการทำมาหากินของใคร แต่ผู้ใหญ่บ้านกับเมียชอบเสื้อแดงมากๆ เราก็เรียกว่าตามน้ำไปเลย พอผู้นำหมู่บ้านพาเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงก็เอาไปด้วยเลย”

(สัมภาษณ์ มกราคม พ.ศ. 2556)

ปฏิบัติการทางอำนาจของเครือข่ายนายสมหวังในลักษณะข้างต้นนี้ ได้สะสมความไม่พึงพอใจให้กับชาวบ้านตลอดมา ด้วยเหตุนี้ การต่อต้านอำนาจของนายสมหวังของชาวบ้านจึงเกิดขึ้นผ่านปฏิบัติการการเมืองในชีวิตประจำวันทั้งในลักษณะของการแสดงออกแบบปิดลับและการแสดงออกอย่างแบบเผย โดยมีเป้าหมายที่การลดทอนอำนาจทางการเมืองของเครือข่ายสมหวังเพื่อให้เกิดความสมดุลทางอำนาจภายในหมู่บ้านนาใหญ่ และเพื่อให้ชาวบ้านเป็นหน่วยทางอำนาจที่สามารถควบคุมและต่อรองทางอำนาจผู้นำหมู่บ้านและกลุ่มการเมืองนอกหมู่บ้านที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับหมู่บ้านได้มากยิ่งขึ้น

4.7 การต่อสู้ทางอำนาจของชาวบ้านนาใหญ่

ถึงแม้ว่าการกลายเป็นต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงจะไม่สามารถสร้างประโยชน์ทางการเมืองให้กับชาวบ้านและหมู่บ้านได้โดยตรง แต่ด้วยอำนาจทางการเมืองของนายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงของหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญต่อการกลายเป็นหมู่บ้านเสื้อแดงที่สามารถสะสมอำนาจหน้าที่ทางการเมืองแบบเลือกตั้งระดับท้องถิ่นสังกัดพรรคเพื่อไทยและแบบไม่เป็นทางการผ่านเครือข่ายการเมืองของคนเสื้อแดงเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจนน่าจะสามารถเอื้อประโยชน์ได้บ้างต่อการจัดสรรทรัพยากรการเมืองและทรัพยากร จากเครือข่ายภายนอกเข้ามาสนับสนุนและพัฒนาหมู่บ้านนาใหญ่ได้อยู่บ้าง และทำให้เมื่อครั้งเปิดหมู่บ้านเสื้อแดงในระยะเริ่มแรก นายสมหวังยังคงได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้าน แต่เนื่องด้วยอำนาจหน้าที่ของนายสมหวังที่ถูกใช้ไปในลักษณะที่เป็นเผด็จการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตัวเองและเครือข่ายตัวเองมากกว่าเอื้อประโยชน์ให้กับชาวบ้านโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังใช้อำนาจมุ่งทำร้ายชาวบ้านที่เป็นคู่แข่งและมีจุดยืนทางการเมืองแตกต่างกัน ซึ่งได้สร้างความความอึดอัดและความคับข้องใจให้กับชาวบ้านนาใหญ่เป็นอย่างมากจนนำมาซึ่งปฏิบัติการทางการเมืองของชาวบ้านโดยมีเป้าหมายเพื่อลดทอนอำนาจทางการเมืองของเครือข่ายนายสมหวังเพื่อให้เกิดความสมดุลทางอำนาจภายในหมู่บ้านนาใหญ่

ปฏิบัติการทางการเมืองของชาวบ้านในระยะเริ่มแรก เป็นปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวัน เป็นไปในลักษณะการปฏิเสธกิจกรรมทางการเมืองของคนเสื้อแดงที่นำโดยนายสมหวัง เช่น เอาธงสัญลักษณ์ของกลุ่มเสื้อแดงที่นายสมหวังได้นำมาติดตั้งหน้าบ้านตัวเองลง การนิทนาและการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในทางลับและเปิดเผย โดยเฉพาะในประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อนที่เชื่อว่านายสมหวังได้รับภายหลังการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง อาทิ การบอกเล่าต่อๆ กันว่า ระบุว่า ระบุว่า ระบุว่า ลูกชายนายสมหวังถูกคุมขังอยู่ เขาได้รับเงินค่าดูแลจากเครือข่ายเสื้อแดงเป็นจำนวน 30,000 – 40,000 บาทต่อเดือน⁴ และการบอกเล่าว่า นายสมหวังได้รับประโยชน์ทางการเมืองด้านอื่นๆ อีกหลายอย่างจากการเปิดหมู่บ้านเสื้อแดง ซึ่งเห็นได้ชัดจากกรณีนายพานทองแท้ ชินวัตรเดินทางมา

⁴ จากการทำงานร่วมกับเครือข่ายครอบครัวผู้ต้องขังคดีการเมืองอันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ล้อมปราบคนเสื้อแดงทางการเมืองของคนเสื้อแดง เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยไม่เคยพบว่ามีกรจ่ายค่าตอบแทนในลักษณะกล่าว แต่ผู้วิจัยไม่ปฏิเสธว่า มีการจ่ายเงินเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ สำหรับครอบครัวและผู้ต้องขังจริง แต่เงินที่จ่ายนั้น มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ครอบครัวผู้ต้องขังต้องแบกรับจริง จากการเดินทางไปเยี่ยมและซื้อของใช้ที่จำเป็นฝากให้กับผู้ต้องขัง และยังคิดคำนวณถึงค่าเสียโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังและครอบครัวรวมทั้งความทุกข์ทรมานจากการถูกคุมขังระหว่างการต่อสู้คดีในชั้นศาลด้วยแล้ว ยิ่งพบว่าเงินที่เครือข่ายการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ส่งมอบให้กับครอบครัวและผู้ต้องขังนั้น นับว่าเป็นเงินจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับความสูญเสียและต้นทุนทางเศรษฐกิจที่พวกเขาต้องแบกรับอยู่ในความเป็นจริง

เยี่ยมบ้านนายสมหวัง การภาพถ่ายร่วมกันระหว่างนายสมหวังกับทัศนภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร รวมทั้งกรณีที่น่าสงสารใจผู้เป็นภรรยาของนายสมหวังได้ลงสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบัน ปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้านยังได้ถูกแสดงออกอย่างเปิดเผยมากยิ่งขึ้น โดยในเดือนมกราคม พ.ศ.2556 ชาวบ้านคนหนึ่งที่ถูกวิจัยเคยสัมภาษณ์เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ได้เดินเข้ามาทักทายและพร้อมทั้งถามผู้วิจัยว่า “อยากได้ข้อมูลอีกไหม” จากนั้นเขาได้เล่าต่อไปโดยทันทีว่า ปัจจุบันชาวบ้านได้จับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผยถึงการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านของนายสมหวังว่า นายสมหวังมักมอบหมายงานบริการประชาชนในหมู่บ้านนาใหญ่ให้กับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลแทนเป็นประจำ ส่วนเขาจะเดินทางออกจากหมู่บ้านเกือบทุกวันเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติการกิจต่างๆ ร่วมกับเครือข่ายการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง องค์การบริหารส่วนจังหวัด และพรรคเพื่อไทย ซึ่งหากเขายังทำตัวเช่นนี้ต่อไป ชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าเขาควรจะลาออกจากตำแหน่งเพื่อไปทำงานเหล่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นได้เสนอตัวเข้ามาทำงานรับใช้ชาวบ้านนาใหญ่ ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผยนี้ ชาวบ้านมีเจตนาเพื่อให้นายสมหวังในฐานะผู้ใหญ่บ้านและแกนนำหมู่บ้านเสื้อแดงได้รับทราบว่ามีชาวบ้านต่อต้านกิจกรรมหมู่บ้านเสื้อแดง และต้องการให้นายสมหวังลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ ความกังวลชาวบ้านต่อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านของนายสมหวังที่มีวาระเหลือเกือบ 20 ปี ยังได้ยกระดับการวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านไปถึงการตั้งคำถามกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 ที่กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การสร้างสมดุลาอำนาจภายในหมู่บ้านเกิดได้ยากและล่าช้าเกินไป โดยเฉพาะภายใต้บริบทที่อำนาจของผู้ใหญ่บ้านนาใหญ่ได้ถูกเชื่อมโยงเข้าอำนาจของการเมืองระดับชาติ การมอบอำนาจให้ข้าราชการระดับท้องถิ่นกำกับตรวจสอบการทำงานของผู้ใหญ่บ้านนาใหญ่ยิ่งเป็นเรื่องที่แทบไม่มีความเป็นไปได้เลย ดังที่ชาวบ้านคนหนึ่งได้กล่าวล้อเลียนถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างนายอำเภอและนายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงที่มีภรรยาดำรงตำแหน่งสมาชิกสังกัดพรรคเพื่อไทยว่า

“ผมว่าทุกวันนี้ เวลาเจอหน้ากัน นายอำเภออาจจะต้องพูดว่า สวัสดีครับท่านผู้ใหญ่บ้านนะ แล้วเวลาที่เขาประชุมกำนันผู้ใหญ่อยู่อำเภอ ผมว่ากำนันกับผู้ใหญ่ อาจจะมือไว้ผู้ใหญ่บ้านของผมก่อน แล้วค่อยไหว้ นายอำเภอด้วยซ้ำ แล้วถ้าเป็นแบบนี้ จะให้ชาวบ้านไปร้องเรียนกับนายอำเภอมันจะเป็นไปได้อย่างไร ตอนนี้นักชาวบ้านได้แต่อดทน บางคนก็พูดแซวกันเล่นๆ ว่า อยากคนหนุ่มแสลงหลาย เป่นจั่ง

ได้ สมน้ำพื้บ่สุ (หัวเราะ) [อยากได้คนหนุ่มหรือคนรุ่นใหม่มาก เป็นยังไงละคราวนี้ สมน้ำพื้บ่สุ] ผมว่าตอนนี้ ทางออกเดียวคือต้องเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ ถ้าปล่อยให้เรื่อยแล้วเขาไม่ปรับตัว ผมว่าชาวบ้านได้ยิ่งกันแน่นอน”

(สัมภาษณ์ ตุลาคม พ.ศ. 2555)

ด้านนายสมหวังเองก็ได้ยอมรับกับผู้วิจัยว่า ปัจจุบันกระแสการต่อต้านในหมู่บ้านรุนแรงมากยิ่งขึ้น มีชาวบ้านหลายคนแล้วที่เรียกร้องให้เขาลาออกจากตำแหน่ง แต่เขาไม่ได้มีความกังวลต่อกระแสการต่อต้านของชาวบ้านมากนัก พร้อมฝากข้อความไปยังชาวบ้านที่ต่อต้านเขาว่า

“ ถ้าอยากให้ลาออกจากตำแหน่งก็ให้เอาเงินมาจ้างออกเอา ให้เอาเงินเดือนผู้ใหญ่บ้านไปคูณกับอายุงานที่เหลือ [ประมาณ 1,824,000 บาท หรือเท่ากับค่าตอบแทนตามวาระการดำรงตำแหน่ง 19 ปี] เอาเป็นเงินสด จ่ายวันไหน ลากออกวันนั้น”

(สัมภาษณ์ มกราคม พ.ศ.2556)

แม้ว่าปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้านที่มีต่อนายสมหวังจะได้สร้างความกังวลและสร้างความรำคาญใจให้กับนายสมหวังได้พอสมควร และทำให้แนวร่วมผู้ต่อต้านนายสมหวังภายในหมู่บ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ อีกด้วย แต่ทว่า ภายใต้บริบทที่อำนาจของนายสมหวังถูกค้ำจุนด้วยตำแหน่งการเมืองแบบทางการ การต่อต้านผ่านปฏิบัติการทางการเมืองทางการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้านดังกล่าวจึงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการลดทอนอำนาจทางการเมืองของเขาลงได้อย่างเบ็ดเสร็จ นอกจากนี้ หากเชื่อว่าการเมืองแบบการเลือกตั้งเป็นพื้นที่ต่อรองผลประโยชน์ ชาวบ้านที่เป็นเพียงแนวร่วม หรือไม่ใช่คู่ขัดแย้งโดยตรงของเขาก็อาจเปลี่ยนท่าทีมาสนับสนุนนายสมหวังในฐานะนักการเมืองท้องถิ่นที่มีเครือข่ายการเมืองกว้างขวาง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการปกป้องหรือการดลบันดาลผลประโยชน์ในอนาคต ซึ่งภายใต้บริบทนี้ กลไกการเลือกตั้งโดยเฉพาะระดับท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นระดับ อบจ. อบต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ที่มีวาระการเลือกตั้งทุก 4-5 ปี จึงเป็นการสร้างความยืดหยุ่นให้กับความสัมพันธ์ทางอำนาจในชนบทและทำให้ชาวบ้านสามารถปรับสมดุลทางอำนาจทางการเมืองได้จากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ ปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้านจึงขยายเข้าสู่ปริณทลของการเมืองแบบเลือกตั้งในฐานะเป็นคุณค่าทางศีลธรรมที่ชาวบ้านนาใหญ่ได้กำหนดขึ้นจากบรรทัดฐานและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยอมรับร่วมกัน ซึ่งคุณค่าทางศีลธรรม

ดังกล่าวได้ทำหน้าที่กำกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของชาวบ้านนาใหญ่ ดังที่ปรากฏในการเลือกตั้ง สจ. ที่ชาวบ้านจำนวนหนึ่งไม่ได้มอบคะแนนเสียงสนับสนุนให้กับนางสมใจภรรยา นายสมหวัง และที่ปรากฏชัดเจนชัดเจนในการเสียงเลือกตั้ง ส.อบต. ที่ชาวบ้านจำนวนมากได้มอบคะแนนเสียงสนับสนุนให้กับผู้สมัครที่อยู่ตัวตรงข้ามกับนายสมหวัง

4.8 บทสรุปบริบทหมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่

กว่าสองปีที่หมู่บ้านนาใหญ่ได้รับการจารึกในประวัติศาสตร์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงในฐานะต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงเพื่อประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย ซึ่งได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งแห่งที่ของหมู่บ้านนาใหญ่ในเครือข่ายการเมืองคนเสื้อแดงและในการรับรู้ของคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง แต่ด้วยความลึกลับของแนวคิดหมู่บ้านเสื้อแดงที่ได้ละเลยการการสร้างพื้นที่ให้ชาวบ้านนาใหญ่ได้เข้ามา่วมคิด ร่วมออกแบบ ร่วมเป็นเจ้าของชุมชนทางการเมืองในนามหมู่บ้านเสื้อแดงอย่างแท้จริง ได้ส่งผลให้หมู่บ้านเสื้อแดงนาใหญ่ซึ่งถูกสถาปนาขึ้นในฐานะต้นแบบหมู่บ้านเสื้อแดงแห่งประเทศไทยกลายเป็นชุมชนทางการเมืองที่มีศักยภาพเพียงสนับสนุนให้นายสมหวังในฐานะแกนนำคนเสื้อแดงของหมู่บ้านมีความโดดเด่นจนสามารถสะสมอำนาจทางการเมืองทั้งแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการเมืองขึ้นมา สิทธิประโยชน์ทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงส่งผลให้ปัจจุบัน เครือข่ายนายสมหวังกลายเป็นอำนาจทางการเมืองที่แข็งแกร่งขึ้นมาจากการหักทอเข้ากับเครือข่ายนอกหมู่บ้าน โดยแทบไม่มีความยึดโยงกับชาวบ้านในหมู่บ้านของตนทั่วไปมากนัก และมักกระทำการใดๆ ในนามหมู่บ้านหรือในฐานะผู้นำหมู่บ้านโดยไม่ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของชาวบ้านและไม่เกรงกลัวต่อการกำกับตรวจสอบหรือการถูกทำลายอำนาจจากชาวบ้าน ยิ่งไปกว่านั้น ยังใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองไปในลักษณะที่กดขี่และทำร้ายชาวบ้านที่เป็นฝ่ายตรงกันข้าม จนนำมาซึ่งความคับข้องหมองใจของชาวบ้านนาใหญ่และนำไปสู่ปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจของนายสมหวัง โดยในเริ่มแรกเป็นปฏิบัติการแบบกระจัดกระจายในระดับวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันในลักษณะปิดลับ แต่ในระยะเวลาต่อมา เมื่อการเผชิญหน้าและความไม่พอใจของชาวบ้านทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันและการเผชิญหน้าได้เป็นไปอย่างเปิดเผยมากยิ่งขึ้น แต่ภายใต้บริบทที่อำนาจของเครือข่ายนายสมหวังถูกค้ำจุนด้วยการเมืองแบบเลือกตั้ง ปฏิบัติการการเมืองในชีวิตประจำวันของชาวบ้านจึงไม่มีพลังมากพอที่จะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหมู่บ้านได้อย่างเบ็ดเสร็จ ด้วยเหตุนี้ ปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันจึงถูกขยายเข้าสู่ปริมณฑลของการเมืองแบบเลือกตั้ง ณ เวลาที่ชาวบ้านนาใหญ่

ตัดสินใจลงคะแนนเสียงตั้งระดับท้องถิ่น ความขัดแย้ง ความตึงเครียด และความไม่ลงตัวของผลประโยชน์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหมู่บ้านเสื้อแดงที่ไปละเมิดความคุณค่าทางศีลธรรมของหมู่บ้านที่ชาวบ้านจำนวนหนึ่งให้การยอมรับร่วมกัน ได้ทำหน้าที่กำกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของชาวบ้านนาใหญ่ ซึ่งปฏิบัติการทางการเมืองในชีวิตประจำวันในฐานะการต่อสู้ทางอำนาจเพื่อปรับสมดุลทางอำนาจทางการเมืองระหว่างชาวบ้านกับเครือข่ายนายสมหวังที่ได้ถูกขยายไปสู่ปริมณฑลของการเมืองแบบเสื้อแดงจะได้ทำการสำรวจอย่างละเอียดในบทต่อไป